

Spolupráce mezi OSPOD a doprovázejícími organizacemi

Bc. Erika Steinerová

Diplomová práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Erika Steinerová
Osobní číslo:	H23103
Studijní program:	N0111A190013 Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Spolupráce mezi OSPOD a doprovázejícími organizacemi

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti doprovázení pěstounských rodin, náhradní rodinné péče a spolupráce mezi OSPOD a doprovodnými organizacemi.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BECHYŇOVÁ, Věra, 2012. Případové konference: Praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0181-6.
- BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ, 2008. Sanace rodiny: Sociální práce s dysfunkčními rodinami. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-392-5.
- PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK, 2012. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4317-2.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- Zákon č. 359/1999 Sb.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Online. In: Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. [cit. 2024-10-02].

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání diplomové práce: **25. dubna 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá spoluprací mezi orgánem sociálně-právní ochrany dětí s doprovázejícími organizacemi pro pěstounské rodiny. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol, ve kterých najdeme teoretický základ pro náš výzkum. Zaměřujeme se zde na pěstounskou péči, orgán sociálně-právní ochrany dětí, doprovázející organizace pro pěstouny a na kontakt dětí v pěstounské péči s biologickou rodinou. Pro praktickou část volíme kvalitativní výzkum. V praktické části se věnujeme metodologii výzkumu, analýze získaných dat a její interpretaci.

Klíčová slova: OSPOD, doprovázející organizace, pěstounská péče, spolupráce, klíčový pracovník, kontakt s biologickou rodinou, dilema

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the cooperation between the Authority for Social and Legal Protection of Children and accompanying organizations for foster families. The thesis is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part is divided into four chapters in which we find the theoretical basis for our research. We focus here on foster care, the institution of social and legal protection of children, accompanying organizations for foster parents and contact between children in foster care and their biological family. For the practical part we choose qualitative research. In the practical part we discuss the research methodology, analysis of the data obtained and its interpretation.

Keywords: Social and legal protection of children, accompanying organization, foster care, cooperation, key worker, contact with biological family, dilemma

Děkuji Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph. D. za vedení této diplomové práce, za ochotu a odbornou pomoc. Děkuji také všem participantům za spolupráci a čas při realizaci výzkumu. Velké díky patří i mé rodině za podporu během studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	14
1.1 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY	14
1.2 PORUČENSTVÍ.....	15
1.3 OSVOJENÍ	16
1.4 OPATROVNICTVÍ.....	17
1.5 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	17
1.6 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	20
2 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	25
2.1 OSPOD A PĚSTOUNSKÁ PÉČE.....	26
2.2 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK NA OSPOD	27
3 DOPROVÁZEJÍCÍ ORGANIZACE.....	29
3.1 DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	30
3.2 DOHLED NAD NAPLŇOVÁNÍM DOHODY	31
3.3 VZDĚLÁVÁNÍ.....	31
3.4 PODPORA VZTAHU S BIOLOGICKÝMI RODIČI	32
3.5 RESPITNÍ PÉČE	32
3.6 KLÍČOVÝ PRACOVNÍK.....	33
3.7 ETICKÝ KODEX.....	36
4 KONTAKT S BIOLOGICKOU RODINOU	39
4.1 DRUHY KONTAKTŮ.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	45
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	45
5.2 VÝZKUMNÝ CÍL	45
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	46
5.4 DRUH VÝZKUMU	46
5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	46
5.6 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	47
5.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	48
6 ANALÝZA DAT	49
6.1 KATEGORIE Č. 1 – JSME NA JEDNÉ LODI	50

6.2	KATEGORIE Č. 2 – LIDSKÉ PROPOJENÍ.....	53
6.3	KATEGORIE Č. 3 – LIDSKOST VS ZÁKON	56
6.4	KATEGORIE Č. 4 – POCIT ZAHLCENÍ.....	58
6.5	KATEGORIE Č. 5 – LIMITY SYSTÉMU.....	59
7	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ DAT.....	61
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	SEZNAM TABULEK.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Cílem této diplomové práce je zjistit a popsat, jak sociální pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci s pracovníky OSPOD. Diplomová práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole teoretické části se zaměřujeme na náhradní rodinnou péči a její druhy, dále na pěstounskou péči obecně i na její formy a na dávky pěstounské péče. Ve druhé kapitole se zaměřujeme na doprovázející organizace, její činnost a služby a na klíčového pracovníka. Ve stejné kapitole najdeme také etický kodex sociálního pracovníka a dilemata, se kterými se může ve své profesi potýkat. Ve třetí kapitole si představíme orgán sociálně-právní ochrany dětí neboli OSPOD a nakonec, ve čtvrté kapitole se zaměříme na kontakt dětí v pěstounské péči s jejich biologickou rodinou, jeho rizika, přínosy i formy. Toto vše směřujeme do vzájemné spolupráce OSPODU a doprovázejících organizací pro pěstounskou rodinu.

V praktické části se zaměříme na výzkum. Tato část je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole najdeme metodologii výzkumu, tedy výzkumný problém, výzkumné otázky a cíle, výzkumný soubor a realizaci výzkumu. Druhá kapitola se zaměřuje na analýzu dat a ve třetí kapitole praktické části najdeme interpretaci získaných dat.

Ve výzkumu se zaměřujeme na to, jak klíčoví pracovníci doprovázejících organizací pro pěstouny vnímají spolupráci se sociálními pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Konkrétně se zaměřujeme na spolupráci v oblasti kontaktů s biologickou rodinou. V případě, že se člověk rozhodne vzít si dítě do pěstounské péče, musí navštívit OSPOD, hned poté si bude muset vybrat jednu z mnoha doprovázejících organizací pro pěstouny, která bude rodinu všestranně podporovat. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, musí mít každá pěstounská rodina uzavřenou smlouvu s danou doprovázející organizací. Na základě této dohody vznikají pěstounům práva i povinnosti (Rozum a cit, 2025).

Při doprovázení pěstounů spolupracuje klíčový pracovník dané doprovázející organizace i se sociálním pracovníkem OSPOD, který svěřenému dítěti poskytuje sociálně-právní ochranu. Hlavním rozdílem mezi OSPOD a doprovázející organizací je, že OSPOD vykonává nad rodinou kontrolu, ale doprovázející organizace rodinu přímo podporují a jsou s ní častěji v kontaktu. Při svěřením dítěte do pěstounské péče spolupracuje sociální pracovník v doprovázející organizaci nejen s OSPOD, ale i s psychology, lékaři i učiteli. V naší práci se ale zaměříme na spolupráci právě s OSPOD. Orgán sociálně-právní ochrany dětí vytváří

pro každé dítě v pěstounské péči tzv. IPOD, individuální plán ochrany dítěte. S tímto plánem pak pracuje i doprovázející organizace (Sdružení pěstounských rodin, 2025). Proto je spolupráce mezi OSPOD a doprovázející organizací nezbytná. V závislosti na téma práce volíme kvalitativní výzkum. K získání dat proto volíme polostrukturovaný rozhovor se 6 klíčovými pracovníky doprovázejících organizací. Získaná data dále analyzována technikou „Vyložení karet“.

Toto téma jsem si vybrala především proto, že mi je problematika pěstounské péče velmi blízká. S pěstounskými rodinami pracuji už pět let. Před nedávnem jsem v jedné doprovázející organizaci začala i pracovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

V první kapitole této diplomové práce si představíme náhradní rodinnou péči a v krátkosti i její druhy. Dále navážeme na samotnou pěstounskou péči a formy pěstounské péče. S tím spojené i práva a povinnosti pěstounů. V poslední části této kapitoly si představíme dávky pěstounské péče.

Náhradní rodinná péče (NRP) je forma péče o děti, kterou vykonávají náhradní rodiče v jejich rodině, a tím umožňují dítěti vyrůstat v klasickém rodinném prostředí. NRP se vyskytuje v několika formách, a to svěřenectví, pěstounské péče (PP), pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD), poručenství a opatrovnictví (MPSV, 2023). Náhradní rodinná péče je jedna z institucí náhradní péče o dítě, kterou stát používá k realizaci sociálně-právní ochrany dítěte. U náhradní péče máme dvě možnosti, náhradní rodinnou péči a ústavní péči. Podle Úmluvy o právech dítěte má umístění dítěte do náhradní rodinné péče, až na výjimky, přednost před péčí ústavní. O umístění rozhoduje vždy příslušný soud (Sychrová, 2015). Náhradní rodinná péče je poskytována dětem, které nemají rodinu nebo dětem, které nemohou vyrůstat a být z různých důvodů vychovávány ve své vlastní rodině. NRP dává dětem možnost být v přirozeném rodinném prostředí, které má pozitivní vliv na jejich psychomotorický a psychický vývoj. Náhradní rodinnou péči spravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (Zákon č. 89/2012 Sb., vzpp). Při rozhodování o umístění dítěte do náhradní péče, by se mělo vždy řídit zásadou, že je ve většině případů žádoucí, aby bylo dítě umístěno co nejbližší původního bydliště, a to z důvodu usnadnění kontaktů a případné následné integrace zpět do rodiny. Dalším důležitým faktorem je nenarušit dosavadní společenský, kulturní i vzdělávací život (Organizace spojených národů, 2009).

1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Jako první formu náhradní rodinné péče si představíme svěření dítěte do péče jiné osoby. Svěření dítěte do péče jiné osoby je jedna z forem náhradní rodinné péče. Je upravena v občanském zákoníku v § 953 až § 957. Podle tohoto zákona soud může svěřit dítě do péče pečující osoby v případech, kdy o dítě nemůže osobně pečovat ani jeden z rodičů a ani poručník. Rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být, jako ve všech formách NRP, v souladu se zájmy dítěte. V případě svěření dítěte do péče jiné osoby pečuje o dítě příbuzná nebo dítěti blízká osoba. O tomto svěření rozhoduje soud. Biologickým rodičům i nadále zůstává vyživovací povinnost a rodičovská odpovědnost (Středisko náhradní rodinné péče,

2025). Soud stanoví rodičům rozsah výživného s ohledem na jejich možnosti a majetkové poměry. Do konce roku 2024 platili rodiče výživné přímo pečující osobě. Od roku 2025, dle novely SPOD, posílají rodiče výživné na příslušný Úřad práce (Zákon č. 242/2024 Sb.). Svěření dítěte do péče jiné osoby má přednost před ústavní péčí. Pečující osoba musí mít trvalé bydliště na území České republiky a musí zaručit, že je schopna se o dítě řádně starat. Ujala-li se péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud přednost před jinou, cizí, osobou (Středisko náhradní rodinné péče, 2025).

Povinnosti a práva pečující osoby vymezí soud. Často se v takovém případě používají ustanovení stejné jako u pěstounství. V případě povinností a práv pečující osoby se tak jedná o právo a povinnost o dítě osobně pečovat, při výchově dítěte vykonávat přiměřené povinnosti a práva rodičů. Pečující osoba je povinna a oprávněna rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte. Má povinnost informovat rodiče dítěte o jeho podstatných záležitostech. Pečující osoba má také povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem svěřeným mu do péče. Pokud není možno rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, nelze použít ustanovení o svěření dítěte do péče jiné osoby, dítě však může být svěřeno do pěstounské péče, kde náleží dávky pěstounské péče (MPSV, 2023).

1.2 Poručenství

Dalším druhem náhradní rodinné péče je poručenství. Soud jmenuje dítěti poručníka v případě, že ani jeden z rodičů není schopný vykonávat rodičovskou odpovědnost. Poručník má stejná práva a povinnosti, jako rodič. Z poručníka se stává zákonný zástupce. Poručník může o dítě osobně pečovat, pak se na něj pohlíží jako na dlouhodobého pěstouna, rodiči ale zůstává vyživovací povinnost k dítěti. Soudem stanovené výživné pak rodič hradí Úřadu práce, stejně jako u svěření dítěte do péče jiné osoby, a dítěti náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte (Zákon č. 89/2012 Sb.). V případě osobní péče o dítě jsou poručník i dítě zabezpečeni dávkami totožné jako u pěstounské péče. Jestliže to není v rozporu se zájmy dítěte, jmenuje soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče a pokud nebyl takto nikdo doporučen, má soud ustanovit poručníkem někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jiného vhodného člověka (Středisko náhradní rodinné péče, 2025).

Fyzická osoba, kterou soud jmenoval, může své jmenování do funkce poručníka z nejrůznějších důvodů odmítnout. Poručníkem lze jmenovat jen plně svéprávnou osobu, která způsobem života zaručuje, že je schopna funkci poručníka řádně vykonávat. Do funkce poručníka může soud jmenovat i dvě osoby, zpravidla manžele. Pečuje-li poručník o dítě osobně spolu se svým manželem, platí pro tento vztah obdobná zákonná úprava jako pro poměr rodiče a jeho manžela k dítěti. Dokud není dítěti ustanoven poručník nebo dokud se ustanovený poručník neujme své funkce, vykonává poručenství orgán sociálně-právní ochrany dětí jako veřejný poručník. Toto se týká právního zastupování dítěte, osobní péče je zajištěna jinak, např. svěřením dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či ústavního zařízení (Právo pro všechny, 2024). Každé rozhodnutí poručníka v závažnějších záležitostech týkajících se dítěte musí být schváleno soudem. Poručník odpovídá soudu za řádné plnění funkce poručníka a podléhá jeho pravidelnému dozoru. Poručník je povinen alespoň jednou za rok podávat soudu zprávy o osobě poručenice a jeho vývoji a předkládat účty ze správy jeho jmění. Poručenství zaniká v případě, že nabude-li alespoň jeden z rodičů poručenice rodičovskou odpovědnost, nebo když nabude dítě svéprávnosti (MPSV, 2023).

1.3 Osvojení

Dalším druhem náhradní rodinné péče je osvojení. Osvojení neboli adopce je upraveno zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V případě osvojení osvojitel přijímá cizí dítě za vlastní. Dítěti zanikají právní vztahy s biologickou rodinou. Mezi osvojitelem a osvojeným dítětem vznikají stejné vztahy jako mezi rodičem a dítětem, tím se dítě stává příbuzným celé nové rodině se všemi právními aspekty, například má právo na dědictví. Osvojení představuje právně nejstabilnější prostředí ze všech druhů NRP (Sychrová, 2015). Osvojitelé jsou také zapsáni do rodného listu místo původních rodičů. K osvojení je, až na výjimky, nutný souhlas rodiče a dítěte. Osvojitel nemá nárok na žádné dávky, jako např. pěstoun. Mezi osvojencem a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl, ne menší než 16 let (Středisko náhradní rodinné péče, 2025). Osvojení není možné mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Zdravotní stav osvojitele nebo obou osvojitelů nesmí omezovat péči o osvojené dítě. Osvojiteli se mohou stát manželé nebo jen jeden z manželů. Osvojují-li manželé, podávají návrh na osvojení společně jako společní osvojitelé. O osvojení nemůže být rozhodnuto bez souhlasu dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče, popřípadě bez souhlasu manžela osvojitele. Dosáhlo-li osvojované dítě alespoň 12 let, je třeba vždy jeho osobního

souhlasu. Má-li dojít k osvojení dítěte do zahraničí, je k osvojení nezbytný také souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (MPSV, 2023). O osvojení by se mělo uvažovat v případě, že byly zváženy a zamítnuty všechny pokusy o navrácení dítěte do biologické rodiny (Mulheir, Browne, 2007).

1.4 Opatrovnictví

Posledním druhem náhradní rodinné péče je opatrovnictví. Najdeme jej opět v občanském zákoníku. O opatrovnictví rozhoduje okresní soud v případě, že hrozí střed zájmů u dítěte vůči jiné osobě, pokud zákonný zástupce nehájí zájmy dítěte. Soud vymezí přesný rozsah opatrovníkových práv a povinností. Pro opatrovnictví platí stejná ustanovení, jako je tomu u poručenství. Opatrovník může být také soudem jmenován jen pro správu jmění dítěte. V takovém případě soud vymezí rozsah jmění, které bude mít opatrovník na starost a určí, jak s takovým jměním bude nakládat. Opatrovník je pod neustálým dozorem soudu (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). V případě opatrovnictví se nemusí jednat pouze o dítě, opatrovník může být přidělen také dospělé osobě, pokud je to v rámci ochrany jeho zájmu nebo to vyžaduje veřejný zájem. Zejména je určen pro osoby, které jsou nějakým způsobem neschopní spravovat své záležitosti, jedná se například o osoby s mentálním nebo těžkým fyzickým postižením nebo osoby s duševním onemocněním (MPSV, 2023).

1.5 Pěstounská péče

Nyní se už přesuneme k samotné pěstounské péči. Pěstounská péče je jedna z forem náhradní rodinné péče. Pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali (Bubleová et al., 2009). Děti se do pěstounské péče svěřují v případě, že se o ně nechce nebo nemůže starat žádný z biologických rodičů. V pěstounské péči jsou děti po dobu, po kterou trvá překážka, která brání rodiči mít dítě v osobní péči (MPSV, 2023). Pěstounská péče se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (Zákon č. 89/2012 Sb.). Pěstounská péče je na rozdíl od osvojení chápána jako dočasná, trvání pěstounské péče se odvíjí od situace v biologické rodině dítěte. Podle § 959 občanského zákoníku, soud může rozhodnout o pěstounské péči na dobu, po kterou je nějaká překážka, která brání rodičům, aby pečovali o své dítě. Rodič může poté soud požádat o opětovné svěření dítěte do své péče. Každá pěstounská péče je přechodná, nejen ta, která to má ve svém názvu. Pěstoun dítě zastupuje pouze v běžných záležitostech, o důležitých věcech, jako jsou třeba lékařské zákroky nebo volba vzdělání, rozhoduje

i nadále rodič (Nadační fond J&T, 2014). Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče (Zákon č. 89/2012 Sb., vzpp). Pěstounskou péči v České republice garantuje i financuje stát. Pěstounskou péči dělíme na zprostředkovanou a nezprostředkovanou. Nezprostředkovatelnou pěstounskou péči vykonává osoba rodině příbuzná nebo jiná rodině blízká osoba. V takovém případě neprochází daná osoba žádnou přípravou ani ji neposuzuje krajský úřad. O vhodnosti rozhoduje pouze soud. V případě zprostředkované pěstounské péče se pro dítě vybírá nejvhodnější pečující osoba tzv. zprostředkováním, které provádí příslušný krajský úřad. Tato osoba není s dítětem nijak příbuzná ani nemá blízké vztahy. Zprostředkovaný pěstoun prochází odbornou přípravou a posouzením krajského úřadu. Následně pak o svěření dítěte do péče rozhoduje soud. Na oba tyto typy pěstounské péče je nahlíženo stejně. Pěstouni mají totožná práva, povinnosti i postavení k dítěti. Rozdíl je ve finanční podpoře. Zprostředkovatelným pěstounům náleží dávka zvaná odměna pěstouna. Nezprostředkovatelným pěstounům náleží tzv. příspěvek při pěstounské péči. Pěstounskou péči dále dělíme na dlouhodobou pěstounskou péči, na pěstounskou péči na přechodnou dobu a na příbuzenskou pěstounskou péči (MPSV, 2023).

První formou je **dlouhodobá pěstounská péče**. Dlouhodobá neboli klasická pěstounská péče. Tato forma PP je nejrozšířenější. Najdeme ji v občanském zákoníku. Dlouhodobá pěstounská péče patří do zprostředkované formy pěstounské péče. Tito pěstouni prošli odbornou přípravou pro zájemce o náhradní rodinnou péči (Děti patří domů, 2019). Jako všechny ostatní druhy PP i tato forma vzniká i zaniká rozhodnutím soudu. Zaniká také zletilostí svěřeného dítěte. Ve většině případu dlouhodobé PP, setrvává dítě u pěstounů až do své zletilosti. Rodiče mají i nadále práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, včetně vyživovací povinnosti. Rodiče mají taktéž právo se s dítětem vídat a mají právo na informace o něm (Zákon č. 89/2012 Sb.,). Při dlouhodobé PP biologičtí rodiče neztrácejí svá práva, a i nadále rozhodují o důležitých věcech v životě jejich dítěte (Virtuální knihovna NRP, 2025). Dlouhodobá pěstounská péče je koncipována jako stabilní a dlouhodobé opatření (Dobrý pěstoun, 2018).

Dalším typem PP je **Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD)**, neboli krátkodobá pěstounská péče, je jedna z forem pěstounské péče určená pro děti, jejichž rodina není schopná o ně aktuálně pečovat, ale je pravděpodobné, že se její situace zlepší a rodina si převezme dítě zpět do péče. Mezi takové případy patří například, pokud jsou rodiče

ve výkonu trestu odnětí svobody, léčí se ze závislosti nebo jsou dlouhodobě hospitalizováni apod. Specifická forma pěstounské péče na přechodnou dobu je péče o novorozené dítě a kojence po dobu osvojení. Taková forma má zmírňovat rané trauma, které vzniká v ústavní péči v prvních měsících života (Lexová, Pazlarová, Štokrová a Matoušek, 2013). Tato forma pěstounské péče se poprvé objevila v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2006 (Sobotková a Očenášková, 2013). V případě svěření dítěte do PPPD je soud povinen minimálně jednou za tři měsíce přezkoumat, zdali stále trvají důvody pro pěstounskou péči (MPSV, 2023). PPPD je zprostředkovanou formou pěstounské péče. Dle novely zákona č. 359/1999 Sb., může dítě v PPPD zůstat nejdéle po dobu jednoho roku. V průběhu tohoto období by mělo být intenzivně řešeno trvalé umístění dítěte zpět do biologické rodiny nebo do dlouhodobé pěstounské péče. PPPD vyžaduje od pěstounů vysoce profesionální přístup a značnou míru informovanosti o situaci a možných obtížích dětí, které k nim přicházejí. Procesy, které v běžné pěstounské péči probíhají roky, jsou v PPPD zhuštěny do týdnů či měsíců (Lexová, Pazlarová, Štokrová a Matoušek, 2013). Forma pěstounské péče na přechodnou dobu nebyla ještě dlouho po jejím zavedení využívána, protože nebylo vytvořené zázemí pro její realizaci. V roce 2010 nebylo v PPPD ještě ani jedno dítě, v roce 2011 prvních 6 dětí, v roce 2012 už 41 dětí a v roce 2013 z celkového počtu 2 191 dětí umístěných do PP bylo v přechodné péči 169 dětí (MPSV, Statistiky, 2014).

Posledním typem PP je **příbuzenská pěstounská péče**. Děti, které nemohou vyrůstat se svými biologickými rodiči se často ocitají v osobní péči svých příbuzných. Péče příbuzné osoby má přednost před ústavní péčí. Dle § 22 občanského zákoníku je dítěti blízkou osobou příbuzný v přímé řadě, tedy prarodič či praprarodič a také sourozenec. Za blízkou osobu se považují také strýc, teta, sestřenice, bratranec atd. Příbuzná osoba podá návrh na svěření dítěte do PP na soud. Soud následně posoudí předpoklady pro péči o dané dítě (Nadační fond J&T, 2025). V zahraničních metodikách pro umístění dětí do příbuzenské pěstounské péče uplatňují nejrůznější přístupy. V čem se ovšem shodujeme, jsou základní kritéria posouzení vhodnosti a nevhodnosti pečující osoby. Patří sem pozitivní morální charakter nejen příbuzného ale i dalších dospělých osob žijících v dané domácnosti, splnění totožných podmínek jako v případě zprostředkované PP, čistý trestní rejstřík, povinná kontrola domácnosti, schopnost naplňovat potřeby dítěte a doba vztahu mezi dítětem a potencionálním pěstounem (Placement of Children with Relatives, 2013). Péče o příbuzného sebou nese řadu výhod. Mezi tu hlavní patří již navázaný a dlouhodobý vztah mezi dítětem a příbuzným. Dítě příbuzného zná, má s ním již společné zážitky, na základě

zkušeností umí předjímat jeho reakce a existuje mezi nimi již citové pouto. Pro dítě je to podpůrný nástroj, kdy v době odchodu od rodičů odchází ke člověku, se kterým má již navázaný vztah a důvěru. Častým případem je péče prarodiče ještě v době, kdy bylo dítě u biologických rodičů a prarodič tak zahraňoval dítě před nevhodným zacházením ze strany rodičů. Další výhodou péče od příbuzného je znalost prostředí, dítě zná nový domov a nestresuje ho neznámé prostředí. Dítě nemusí věnovat energii na aklimatizaci a poznávání nového a má více prostoru pro přijímání změny. K dalším výhodám patří stálost širších vztahů. Zejména pokud příbuzný bydlí v blízkosti od původního bydliště dítěte. Dítě tak nemusí měnit školu, zná sousedy a má zde své kamarády. V případě péče příbuzného dítě stále zůstává součástí rodiny a zachovává si původní identitu. Péče příbuzného sebou nenese pouze výhody ale také řadu nevýhod. K těm hlavním a poměrně častým patří opakovaná nevhodná péče. Vzhledem k tomu, že se v případě příbuzenské pěstounské péče neprovádí odborné posouzení podmínek a schopností pěstouna a ani neprochází odbornou přípravou, jsou děti umístěny k lidem, kteří dost možná sami nezvládli výchovu svých potomků. Opět tak provádí stejné chyby a nevhodný způsob chování. S tím se pojí nedostatečné výchovné schopnosti pěstouna. Sám pěstoun nepochází z dostatečně výchovně podmítného prostředí, mohl selhat u výchovy vlastních dětí. Častým rizikem zejména u pěstounů, kteří jsou zároveň prarodiče dítěte, jsou zdravotní problémy a nedostatek síly. Takový pěstoun, často v pokročilém věku již nemá dostatek energie pro péči o dítě. Zároveň zde roste nejistota, co s dítětem do budoucna, až se o něj prarodič nebude schopen postarat (Nadační fond J&T).

1.6 Dávky pěstounské péče

V oblasti pěstounské péče existuje hned několik dávek. Patří sem příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při pěstounské péči. Níže si jednotlivé příspěvky více rozebereme (Zákon č. 359/1999 Sb.,).

Nárok na **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte** má nezletilé a nezaopatřené dítě svěřené do péče jiné osoby. Tento příspěvek slouží na úhradu potřeb nezletilého a nezaopatřeného dítěte. Příspěvek nahrazuje výživné dítěte. Tento příspěvek může být vyplácen i po dosažení zletilosti dítěte a skončení pěstounské péče k zajištění stability poměrů. Nejdéle do 26 let. Dítě, které bylo v pěstounské péči na přechodnou dobu, nemá na tento příspěvek po dosažení zletilosti nárok (MPSV).

Příspěvek se vyplácí jednou měsíčně, a to ve výši:

- a) 6 290 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- b) 7 750 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- c) 8 870 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- d) 9 220 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.

V případě, že se jedná o dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je příspěvek na úhradu potřeb dítěte následující.

Tabulka 1 Částky příspěvku na úhradu potřeb dítěte u dětí závislých na pomoci jiné osoby
(platné k 1. 3. 2025)

Věk dítěte	První stupeň závislosti Kč	Druhý stupeň závislosti Kč	Třetí stupeň závislosti Kč	Čtvrtý stupeň závislosti Kč
Do 6 let	6 500	7 750	8 240	8 940
6–12 let	7 895	9 500	10 130	10 970
12–18 let	9 010	10 900	11 595	12 155
18–26 let	9 430	11 315	12 015	12 575

(zdroj: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Další dávkou je **Odměna pěstouna**. Nárok na tuto dávku má pěstoun, který poskytuje zprostředkovanou pěstounskou péči a pěstoun na přechodnou dobu, pokud mají uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Výše odměny pěstouna je vázán na koeficient minimální mzdy v závislosti na počtu svěřených dětí a jejich zdravotním stavu a na typu pěstounské péče. Pokud jsou osobou pečující manželé, odměna pěstouna náleží pouze jednomu (Úřad práce ČR, 2025).

Tabulka 2 Dlouhodobí pěstouni – Zprostředkovaná pěstounská péče (platné k 1. 3. 2025)

	Odměna pěstouna navázaná na koeficient MM (minimální mzda)
1 dítě	1,0 x MM
1 dítě stupeň závislosti I	1,2 x MM
2 děti	1,5 x MM
3 děti	2,0 x MM
1 dítě stupeň závislosti II až IV	2,0 x MM
Každé další dítě	+ 0,5 x MM
Každé další dítě stupeň závislosti III nebo IV	+ 0,7 x MM

(zdroj: Úřad práce ČR, 2025).

Tabulka 3 Pěstouni na přechodnou dobu – Zprostředkovaná pěstounská péče

(platné k 1. 3. 2025)

	Odměna pěstouna navázaná na koeficient MM (minimální mzda)
Žádné nebo 1 dítě	1,8 x MM
1 dítě stupeň závislosti I	2,0 x MM
1 dítě stupeň závislosti II až IV	2,2 x MM
Každé další dítě	+ 0,3 x MM
Každé další dítě stupeň závislosti III nebo IV	+ 0,5 x MM

(zdroj: Úřad práce ČR, 2025).

Další dávkou je **Příspěvek při pěstounské péči**. Nárok na tento příspěvek má osoba, která poskytuje dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči a má uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Výše této dávky se odvíjí od násobku životního minima v závislosti

na počtu svěřených dětí a jejich zdravotním stavu. Pokud se jedná o pěstouny, kteří jsou zároveň prarodiče, je násobek nižší (Úřad práce ČR, 2025).

Tabulka 4 Nezprostředkovaná pěstounská péče – Příspěvek při pěstounské péči

(platné k 1. 3. 2025)

	Ostatní příbuzní a blízcí	Prarodiče
1 dítě	2,3 x ŽM*	1,8 x ŽM*
1 dítě stupeň závislosti I	2,3 x ŽM*	1,8 x ŽM*
2 děti	2,3 x ŽM* x 2	1,8 x ŽM* x 2
3 děti	2,3 x ŽM* x 3	1,8 x ŽM* x 3
1 dítě stupeň závislosti II až IV	5,5 x ŽM*	5,5 x ŽM*
Každé další dítě	+ 2,3 x ŽM*	+ 1,8 x ŽM*
Každé další dítě stupeň závislosti II až IV	+ 5,5 x ŽM*	+ 5,5 x ŽM*

(zdroj: Úřad práce ČR, 2025).

*ŽM = životní minimum

Nárok na **Příspěvek při převzetí dítěte** má při převzetí osoba, která převzala dítě do pěstounské péče. Příspěvek se vyplácí jednorázově. Výše příspěvku se odvíjí od věku dítěte.

- a) Do 6 let 10 800 Kč
- b) Od 6 do 12 let 12 150 Kč
- c) Od 12 do 18 let 13 500 Kč

Příspěvek je určený na nákup vybavení, které je potřebné pro přicházející dítě (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

Poslední dávka je **Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla**. Nárok na příspěvek má osoba, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo pokud má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, a to včetně zletilých nezaopatřených dětí. Výše tohoto příspěvku je 70 % z pořizovací ceny motorového vozidla nebo na prokázané výdaje

spojené s opravou vozidla do výše 100 000 Kč. O tento příspěvek může pěstoun žádat opakovaně, avšak součet těchto příspěvků nesmí za posledních 10 let přesáhnout 200 000 Kč. Pěstoun také nesmí toho vozidlo využívat k výdělečné činnosti. Pěstoun musí nejpozději do 6 měsíců od obdržení příspěvku prokázat zakoupení motorového vozidla, v opačném případě musí příspěvek vrátit (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). Všechny částky jsou platné k datu 1. 3. 2025.

2 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

V této kapitole si představíme OSPOD, jeho činnost a také sociální pracovníky, kteří zde pracují. Orgán sociálně-právní ochrany dětí neboli OSPOD a jeho kompetence najdeme v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Orgány sociálně-právní ochrany jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Úřad práce. Pro oblast náhradní rodinné péče je zásadní obecní úřad s rozšířenou působností a krajský úřad (Bubleová et al., 2011). Sociálně-právní ochrana (SPOD) pod tímto pojmem se skrývá soubor činností, které jsou upraveny v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zajišťuje práva dětí na příznivý vývoj, výchovu a ochranu zájmů. Dítě potřebuje ke svému vývoji funkční rodinné prostředí, z toho důvodu zahrnuje SPOD činnosti, jejichž cílem je obnovení narušených funkcí rodiny (Matoušek a Pazlarová, 2016).

Úkolem Orgánu sociálně-právní ochrany dětí je chránit zájmy nezletilých dětí. Sociálně-právní ochrana se zaměřuje na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní rodičovské povinnosti a odpovědnost nebo neplní či zneužívají svá rodičovská práva a také na děti, které byly svěřeny do péče jiné osoby. OSPOD se také zaměřuje na děti, které vedou nemravný způsob života, především sem spadá zanedbávání školní docházky, jsou ohroženy rizikovým chováním jako je užívání návykových látek, alkoholu, děti, které páchají trestnou činností apod. Další skupinu tvoří děti, které opakovaně utíkají z domu. OSPOD pracuje i s dětmi, na kterých byl spáchán trestný čin, který ohrožuje jejich život, zdraví, důstojnost, vývoj a svobodu. Poskytování sociálně-právní ochrany dětem spočívá v poskytování pomoci a podpory při překonávání nepříznivé sociální situace s cílem jim umožnit sociální začleňování a poskytnout ochranu před sociálním vyloučením (Zákon č. 359/1999 Sb.). S tímto tématem se nám nepochybně pojí Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí. Tyto Standardy tvoří šestnáct kritérií, pomocí nichž má být garantovaná základní kvalita při ochraně zájmů dětí orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Standardy jsou určené pro všechny orgány, které vykonávají SPOD. Byly zavedeny novelou zákona č. 359/1999 Sb. a vyhláškou č. 473/2012 Sb. Krajský úřad vykonává kontrolu kvality SPOD poskytovanou obecními úřady (Matoušek a Pazlarová, 2016).

2.1 OSPOD a pěstounská péče

V případě, že si člověk rozhodne vzít dítě do pěstounské péče musí navštívit OSPOD, hned poté si bude muset vybrat jednu z mnoha doprovázejících organizací pro pěstouny, která bude rodinu všestranně podporovat. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, musí mít každá pěstounská rodina uzavřenou smlouvu s danou doprovázející organizací. Na základě této dohody vznikají pěstounům práva i povinnosti (Rozum a cit).

Při doprovázení pěstounů spolupracuje sociální pracovník dané doprovázející organizace i se sociálním pracovníkem OSPOD, který svěřenému dítěti poskytuje sociálně-právní ochranu. Hlavním rozdílem mezi OSPOD a doprovázející organizací je, že OSPOD vykonává nad rodinou kontrolu, ale doprovázející organizace rodinu přímo podporují a jsou s ní častěji v kontaktu. Při svěřením dítěte do pěstounské péče spolupracuje sociální pracovník v doprovázející organizaci nejen s OSPOD, ale i s psychology, lékaři i učiteli. V naší práci se ale zaměříme na spolupráci právě s OSPOD. Orgán sociálně-právní ochrany dětí vytváří pro každé dítě v pěstounské péči tzv. IPOD, individuální plán ochrany dítěte. S tímto plánem pak pracuje i doprovázející organizace (Sdružení pěstounských rodin, 2025). Proto je spolupráce mezi OSPOD a doprovázející organizací nezbytná.

OSPOD pomáhá se zprostředkováváním pěstounské péče, tím že vyhledává děti, které potřebují náhradní rodinnou péči, vyhledává fyzické osoby, které jsou vhodné se stát pěstouny, pomáhá v odborné přípravě fyzických osob a také pomáhá při výběru vhodné osoby pro dítě a zajišťuje osobní seznámení dítěte s pěstounem. Pěstounská péče se zprostředkuje jen na žádost fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Zprostředkování pěstounské péče zajišťují příslušné krajské úřady. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vyhledává děti a fyzické osoby vhodné se stát pěstouny. Tyto děti a osoby může vyhledávat a doporučit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností také obec a jiné pověřené osoby. Obecní úřad obce s rozšířenou působností založí spisovou dokumentaci o dítěti pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a na základě individuálního plánu ochrany dítěte, tuto spisovou dokumentaci založí obecní úřad obce s rozšířenou působností vždy po podání návrhu soudu nebo pokud bylo jinak zahájeno řízení soudu, které může vést k odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Každý klíčový pracovník doprovázející organizace je povinen spolupracovat s OSPOD. Jednou za 6 měsíců podává písemnou zprávu. Zprávy jsou posílány na OSPOD příslušný trvalému pobytu pěstounů. První zpráva by měla být doručena na příslušný OSPOD nejpozději měsíc po uplynutí prvních šesti měsíců od uzavření Dohody o výkonu PP (Zákon č. 359/1999 Sb.).

2.2 Sociální pracovník na OSPOD

Vzhledem k tomu, že je sociálně-právní ochrana na úrovni obcí a krajů vykonávána v rámci přenesené působnosti, jsou odborná způsobilost a dalších profesní předpoklady pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany upraveny v několika právních normách. V prvé řadě jde o zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů. Předpokladem pro výkon činností v oblasti sociálně-právní ochrany dětí je zvláštní odborná způsobilost. Podmínky pro získání zvláštní odborné způsobilosti jsou stanoveny vyhláškou č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů. Zvláštní odborná způsobilost se ověřuje zkouškou. Na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností se vyžaduje zvláštní odborná způsobilost mimo jiné při výkonu rozhodování ve správním řízení, zajištění plnění úkolů obecního úřadu obce s rozšířenou působností při zprostředkování náhradní rodinné péče, sledování vývoje dětí, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, zajišťování návštěv rodičů těchto dětí, provádění terénní sociální práce v rámci plnění úkolů obecního úřadu obce s rozšířenou působností a vykovávání opatrovnictví a poručenství. Sociální pracovník na OSPOD musí splňovat předpoklady pro povolání sociálního pracovníka dané zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V praxi vystupuje sociální pracovník na OSPOD v roli hodnotitele klientů, obhajovatele, poradce, zprostředkovatele služeb, poskytovatele pomoci, mediátora, administrátora a mnoho dalšího (Matoušek a Pazlarová, 2016).

Sociální pracovníci OSPOD musí umět určit vlivy vyvolávající sociální problémy jednotlivých lidí i rodin, skupin, komunit a také formy těchto problémů. Zásadní kompetence sociálního pracovníka je komunikace s klientem, hovořit jazykem, kterému bude rozumět a pomoci mu definovat jeho potřeby. Samozřejmostí je poskytnout službu, která bude řešit danou situaci. Sociální pracovník OSPOD často komunikuje se svými kolegy ale také s dalšími specialisty, jimi nejčastěji jsou lékaři, pedagogové, psychologové, soudci a policisté. Měl by se dobře orientovat v právu, které souvisí s jeho prací. Sociální pracovník, stejně jako klíčový pracovník doprovázející organizace, musí umět řešit etická i jiná

dilemata, se kterými se ve své práci setkává. Jelikož sociální pracovník OSPOD pracuje s ohroženými rodinami a dětmi, potřebuje tomu přizpůsobit svoji způsobilost. Způsobilostí, které by měl sociální pracovník OSPOD mít je mnoho, níže si uvedeme některé z nich. Měl by umět zhodnotit míru ohrožení dítěte a vlivy, které ohrožení způsobují. Také by měl umět zhodnotit fungování rodiny vůči dítěti, sem spadá materiální zabezpečení, výchovné metody a kvalita vztahů v rodině. Tento pracovník také hodnotí vliv výchovného prostředí na dítě, které je umístěné v ústavním zařízení. S tématem této diplomové práce se pojí i další způsobilost, a to zprostředkovat dítěti optimální náhradní péči v případě, kdy ta dosavadní dítě ohrožuje a není možné zlepšení (Matoušek a Pazlarová, 2016).

3 DOPROVÁZEJÍCÍ ORGANIZACE

Doprovázení pěstounských rodin je ukotveno v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Doprovázení pěstounských rodin zajišťují doprovázející organizace. Doprovázení zajišťuje podporu pěstounům, dětem i rodině jako celku. Každý pěstoun je povinen uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s libovolnou doprovázející organizací nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí svěření dítěte (Nadační fond J&T). Doprovázení pěstounských rodin se poprvé objevilo v novele zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí 1. 1. 2013 a souviselo s povinností pěstounů uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče (Sdružení pěstounských rodin, 2023).

Doprovázení má za cíl podporovat pěstouny, děti, tak i rodinu jako celek. Klíčový pracovník, kterého si blíže představíme v následující kapitole, s pěstouny reflektuje průběh pěstounské péče, vývoj dítěte i jeho výchovné postupy. Pěstounům napomáhá posilovat kompetence. Spolu s rodinou plánuje vzdělávání, poradenství i potřebné služby. Při návštěvách rodiny řeší jejich aktuální potíže a starosti. Pracuje také na dlouhodobých tématech, která mají pomoci zvýšit kvalitu života rodiny i rozvoji dítěte. Každý klíčový pracovník postupuje podle Individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD) a společně s pěstouny se snaží naplnit předem stanovené cíle (Pěstounství je profese, 2015). Neoddělitelnou součástí je i spolupráce s pracovníky OSPOD. Přidělený pracovník OSPOD vypracovává minimálně jedenkrát za rok Individuální plán ochrany dítěte tzv. IPOD. Na základě IPOD pak klíčový pracovník DO s pěstounem a dítětem vypracuje Plán práce s rodinou. Tento plán obsahuje tři důležité dokumenty, a to Plán práce s dítětem, Plán krátkodobé pomoci při zajištění péče o svěřené dítě a Vzdělávací plán. Hlavním cílem doprovázejících organizací je pomoc a podpora pěstounským rodinám. Doprovázení začíná podepsáním Dohody o výkonu pěstounské péče, kterou si více rozebereme níže. (Rozum a cit, 2025). Doprovázení pěstounských rodin má za cíl vytvářet bezpečné a stabilní prostředí pro dítě a podporovat pěstouny, aby dokázali zvládat všechny situace (MPSV, 2015).

K doprovázení je potřeba získat pověření podle § 48 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí k uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče a poskytovat pečující osobě, která má s nimi uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, poradenskou a výchovnou péči a sledovat výkon PP. Pověřené osoby, tedy klíčoví pracovníci, jsou povinny se řídit při výkonu sociálně-právní ochrany standardy kvality sociálně-právní ochrany (Amalthea, 2013).

Doprovázení zahrnuje hned několik služeb, které si rozebereme níže. Tyto služby vycházejí z práv a povinností pěstounů podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

3.1 Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohoda o výkonu pěstounské péče je základním vztahem mezi pěstounem a doprovázející organizací. Dohodu uzavírají jak zprostředkovaní, tak i nezprostředkovaní pěstouni. Dohoda je veřejnoprávní smlouva. Tato dohoda upravuje konkrétní povinnosti a práva pěstouna. Obsahuje konkrétní povinnosti, pomoc, podporu a služby, na které má pěstoun nárok. Dohodu o výkonu pěstounské péče musí mít každý pěstoun uzavřenou s libovolnou organizací. Bere se ohled na to, že každé dítě je jiné a jedinečné a vyžaduje specifické podmínky a potřeby. Dohoda o výkonu PP je právním základem mezi pěstounskou rodinou a doprovázející organizací. Dohoda je v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, popřípadě o správním řádem. Dohoda o výkonu pěstounské péče nemůže být brána jako pracovně-právní smlouva, protože se nejedná o závislou činnost. Doprovázející organizace má právo s pěstounem dohodu o výkonu pěstounské péče neuzavřít. Nejčastěji z důvodu plné kapacity, lokality, cílové skupiny nebo konkrétního zaměření organizace. Dle standardů kvality sociálně-právní ochrany, kritérium 4 b, důvody pro odmítnutí nesmí být vykazovat znaky diskriminace. Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, může pěstounská rodina uzavřít dohodu pouze s jednou doprovázející organizací. Dohoda obsahuje základní informace, jako jsou označení stran této dohody a děti svěřené do péče. Důležitou část tvoří způsob o naplňování práv a povinností pěstouna, toto vše vychází ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dohoda musí být v souladu s jinými dokumenty jako je i tzv. IPOD tedy individuální plán ochrany dítěte, který zpracovává OSPOD. Dohoda má platnost po dobu trvání PP (Nadační fond J&T, 2025). Při uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče klíčový pracovník probere s rodinou pěstounova práva a povinnosti, které vyplývají ze zákona, dále proberou jednotlivé služby, které jsou rodině k dispozici. Klíčový pracovník zjišťuje potřeby rodiny a domlouvá se pěstouny na službách, které rodině pomohou k naplnění těchto potřeb. Dále s pěstouny projde IPOD a domluví se na způsobu plnění jeho cílů. Dále pracovník seznámí rodinu s obsahem dohody. V další fázi se rodina s klíčovým pracovníkem domluví na konkrétním znění jednotlivých ustanovení dohody. Pracovník od pěstounů sebere údaje potřebné k jejímu uzavření. V této fázi již rodina ví, kdo je jejich klíčový pracovník a dostane na něj kontakt. Pokud dohodu uzavírá pověřená osoba, je třeba souhlas příslušného pracovníka OSPOD, dle bydliště pěstounů. Klíčový pracovník zajistí písemný souhlas tohoto pracovníka. Sociální pracovník OSPOD může navrhnout změny

v dohodě nebo nesouhlasit s některými jejími ustanoveními. V tomto případě zjišťuje klíčový pracovník návrh OSPOD na změnu. Tento návrh následně klíčový pracovník probere s rodinou a domluví se na změně konkrétních ustanovení dohody. Pokud rodina s návrhem OSPOD nesouhlasí, domluví klíčový pracovník třístrannou schůzku k projednání obsahu dohody (pěstouni, OSPOD, klíčový pracovník). Pokud se jedná o závažnější nesoulad názorů např. úprava kontaktu dítěte s biologickou rodinou je vhodným řešením svolání případové konference. Pokud je vše v pořádku, klíčový pracovník zajistí podpis dohody od pěstounů. Dohoda se vystavuje ve dvou originálech – jeden zůstává rodině, druhý je založen do spisové dokumentace. Sociálnímu pracovníkovi OSPOD zašle klíčový pracovník opis podepsané dohody (Pěstounství je profese, 2015).

3.2 Dohled nad naplňováním dohody

Jednou z hlavních činností doprovázející organizace je dohled nad naplňováním dohody o výkonu pěstounské péče. Minimálně jednou za dva měsíce probíhá osobní kontakt klíčového pracovníka DO, pěstouna a dítěte. Při kontaktu klíčový pracovník kontroluje, jestli pěstouni při výkonu PP postupují dle IPOD a zda naplňují potřeby dítěte. Také kontroluje, zda rodiny plná domluvené cíle (Pěstounství je profese, 2015).

Jednou za půlroku sepisuje klíčový pracovník souhrnnou zprávu, kterou odevzdává na příslušný OSPOD, tam kde má pěstoun trvalý pobyt. Tato zpráva obsahuje informace o průběhu PP, naplňování dohody, poskytované služby, vzdělávání, případné kontakty s biologickou rodinou. Kontakt klíčového pracovníka s pěstounem můžou ale také nemusí probíhat u pěstouna doma. Klíčový pracovník nemá stejná práva jako pracovníky OSPOD. Klíčový pracovník doprovázející organizace nesmí vstupovat bez souhlasu oprávněných osob (vlastník, uživatel) do prostor, kde dítě žije (§ 52 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí), ani pořizovat bez souhlasu dotčených osob audiovizuální a jiné podobné záznamy (§ 52 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí), ani vyžadovat spolupráci, účast na jednání, předložení listin a dokladů týkajících se dítěte (§ 53 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) (zákon č. 359/1999 Sb.)

3.3 Vzdělávání

Jednou z činností doprovázející organizace je zajištění vzdělávání. Dle zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí má každý pěstoun povinnost zvyšovat si dovednosti a znalosti v oblasti péče o dítě a výchovy, a to v rozsahu 24 hodin za jeden rok (Zákon č. 359/1999

Sb.). Doprovázející organizace vytváří tzv. vzdělávací plán, ve kterém je popsána forma a téma daného vzdělávání. Kromě tradičního vzdělávání smí pěstoun využít také samostudium, e-learning či vzdělávání, které prování přímo pracovník doprovázející organizace. Vzdělávání probíhá v různých časových intervalech. Časté jsou víkendové či týdenní vzdělávací pobyty, ale organizace může pořádat například jen dopolední nebo odpolední vzdělávání (Nadační fond J&T, 2025). Klíčový pracovník vybírá spolu s pěstouny vzdělávání na základě jejich potřeb (Pěstounství je profese, 2015).

3.4 Podpora vztahu s biologickými rodiči

Další činností, kterou doprovázející organizace zajišťují, je podpora kontaktů mezi dítětem a jeho biologickým rodičem. Podle § 47a odst. 2 písm. e) a h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí jde o právo na pomoc při plnění povinnosti pěstouna „*v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak*“, doprovázející organizace také pomáhá se zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a zajištění asistence při tomto styku. Styk rodiče s dítětem smí omezit nebo upravit pouze soud. Pracovník doprovázející organizace funguje jako „prostředník“ mezi pěstounem a biologickým rodičem. Může také poskytnout prostor pro uskutečnění kontaktu. Osobní styk rodiče s jeho dítětem, které je v PP, je založen na právu rodiče i na právu dítěte na kontakt s blízkým (Nadační fond J&T, 2025).

3.5 Respitní péče

Respitní péče znamená zajištění odpočinku pro pečující osobu, tedy pěstouna. Jedná se o odlehčovací službu, která zajišťuje plnohodnotnou péči o svěřené dítě. Každý pěstoun má na základě dohody o výkonu PP nárok na 14 dní respitní péče pro svěřené dítě ve věku nad 2 roky, tím je zajištěn odpočinek pro pěstouny. Respiti péči si plánuje pěstoun se svým klíčovým pracovníkem na základě nabídky doprovázející organizace.

Respitní péče je důležitá pro prevenci syndromu vyhoření pěstounů. Při plánování respitní péče se přihlíží ke zdravotnímu stavu dítěte, charakteristickým vlastnostem a také k jeho výchovným a sociálním potřebám. Zejména proto, že většina dětí v pěstounské péči si prošla raným traumatem a jsou náročné na výchovu. Respiti službu lze rozšířit například

o pravidelný program zaměřený na zvládnutí výchovných specifíků, jako jsou agresivita, úzkost atd.

Respitní péči rozdělujeme na skupinovou a individuální. Při skupinové se děti setkávají, navazují přátelské vztahy a mohou se podporovat navzájem. Skupinová respitní péče může probíhat pravidelně v rámci víkendových pobytů nebo jednorázový, 14denní pobyt. Pobyt jsou zajištěny pracovníky, kteří mají pověření k výkonu SPOD, jsou vzděláváni v problematice raného traumatu a mají zpracovány metodické pokyny pro řešení různých situací, které mohou nastat. Spolupracují s klíčovými pracovníky, kteří rodiny znají, a společně s pěstouny připravují podklady pro práci s dítětem. Skupinová forma se osvědčila zejména u romských dětí, které vyrůstají ve většinové populaci.

Individuální forma je určena pro děti z jedné pěstounské rodiny. Individuální respitní péči lze poskytnout třemi způsoby. V první řadě může mít doprovázející organizace rodinu, která splňuje požadavky dané jejími standardy a která slouží pro malý okruh pěstounských rodin jako druhé stabilní prostředí pro děti. Tato rodina slouží jako teta a strýc. Rodiny se s těmito respitními pracovníky znají a mohou se účastnit i společných akcí, aby děti měly navázaný vztah a důvěru. Druhou možností je zajištění respitního pracovníka doprovázející organizace v místě bydliště pěstounů. Toto je vhodné zvláště u dětí, které jsou závislé na svém prostředí např. děti s poruchou autistického spektra, děti s handicapem, které mají přizpůsobené podmínky bydlení apod.). Pěstouni tak mohou odcestovat s vědomím, že o děti pečuje spolehlivá osoba. Poslední možností je zajištění víkendového či vícedenního respitu respitními pracovníky organizace mimo domov pěstounů (MPSV, 2015).

3.6 Klíčový pracovník

Klíčový pracovník je fyzická osoba, která zajišťuje doprovázení rodin. Klíčový pracovník je pověřený k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Klíčový pracovník jako takový není ukotven v žádném zákoně, proto se řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákonem 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Klíčový pracovník musí mít odborné, vysokoškolské vzdělání v sociálních oborech. Diplomem však vzdělávání klíčového pracovníka nekončí, jednou z jeho povinností je podstoupit vzdělávání v rozsahu 24 hodin za rok, stejně jako pěstouni (Děti patří domů, 2019). Klíčový pracovník spadá mezi profese, kde významnou roli hraje lidský vztah. Setkává se a pracuje s lidmi, kteří jsou ve složité životní situaci a potřebují pomoc. Pěstouni potřebují cítit důvěru a přijetí ze strany klíčového pracovníka (Kopřiva, 2000). Dalo by se říct, že klíčový pracovník vykonává

tzv. sociální doprovázení. K sociálnímu doprovázení dochází v případě, že se člověk dostal do tíživé situace, kterou by sám jen s těží zvládl. Sociálnímu doprovázení se učí v oborech sociální práce, speciální a sociální pedagogiky nebo psychologie. Sociálním doprovázením se často nevztahuje jen jedné osobě, ale týká se širší rodiny. Při práci s rodinou je nutné zohledňovat veškerá její specifika (Vávrová, 2012). Klíčový pracovník při nastavování spolupráce s rodinou vystupuje jako partner, podporuje pěstouny v jejich dovednostech, vymezuje svou roli tak, aby nepřebíral za pěstouny jejich kompetence. Cílem doprovázení není převzít péči o přijaté dítě a pracovat s ním individuálně, ale přinášet pěstounům postřehy a podněty k tomu, jak mohou oni sami dítě rozvíjet, jak mu mohou pomoci zpracovat jeho těžkou minulost i aktuální starosti (Sdružení pěstounských rodin, 2017). Každá pěstounská rodina má svého klíčového pracovníka na základě Dohody o výkonu pěstounské péče. Klíčový pracovník doprovází rodinu po celou dobu trvání pěstounské péče. Klíčový pracovník je v kontaktu s rodinou především na základě pravidelných návštěv, které musí probíhat minimálně jedenkrát za dva měsíce. Na těchto návštěvách konzultují složité situace, řeší aktuality, sdílí radosti i naslouchá jejich starostem. Kromě návštěv u rodiny je klíčový pracovník s rodinou v kontaktu přes telefon či email, to zejména v krizových situacích nebo potřeby poradenství či konzultace. Kontakt probíhá také v rámci vzdělávání a na vzdělávacích pobytech.

Doprovázení pěstounských rodin má charakter poradenství, konzultací, sdílení podpory, vedení pěstounů a dohled nad výkonem PP. Vztah mezi klíčovým pracovníkem a pěstouny začíná uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče. Klíčový pracovník je s rodinou v intenzivním a dlouhodobém kontaktu. Pro takovou práci je nezbytné navázání důvěrného vztahu, ale zároveň si udržet profesionalitu. Navázání takového vztahu může trvat i rok. Zpočátku se rodina může obávat otevírat některá témata, může mít špatné zkušenosti s úředníky nebo se bojí kontrolní role pracovníka. V takových případech je vhodné s rodinou mluvit na rovinu, jasně vymezit svoji roli – co je mým úkolem, co tato služba přesně obnáší a jakým způsobem budou naplňována zákonem daná práva a povinnosti. Důležité je také zjistit, co rodina skutečně potřebuje a jakým způsobem jí může klíčový pracovník pomoci. Klíčový pracovník musí také otvírat témata, která mohou být pro rodinu nepříjemná např. kontakt dítěte s biologickou rodinou, vztahy mezi dětmi v rodině apod. Pracovník by měl rodině vždy vysvětlit, z jakého důvodu se na toto ptá a proč je to pro dítě důležité. Pokud pracovník mluví jen o tématech, se kterými přichází rodina sama, stává se, že problém zůstává dlouho skrytý a řeší se až v krizové situaci.

Mezi povinnosti klíčového pracovníka patří sledování naplňování dohody o výkonu PP a spolupráce se sociálním pracovníkem OSPOD. Další povinností klíčového pracovníka je pravidelné vedení dokumentace o výkonu SPOD. Spolu s pěstouny plánuje návštěvy, respitní služby a vzdělávání pěstounů. Klíčový pracovník je v kontaktu s dalšími odborníky, jako jsou například psychologové. Klíčový pracovník také pomáhá zprostředkovat kontakt s biologickou rodinou. Tuto problematiku si podrobněji probereme ve 4. kapitole. Jedním z nejdůležitějších úkolů klíčového pracovníka je navázání důvěrného vztahu s pěstouny. Dle výzkumů je pro pěstouny nejdůležitější podmínkou pro dobré fungování doprovázející organizace vytvoření bezpečného prostředí mezi nimi a klíčovým pracovníkem (MPSV, 2015). Ze zákona má klíčový pracovník povinnost pěstouny navštěvovat alespoň jedenkrát za 2 měsíce. Další povinností klíčového pracovníka je spolupráce s OSPOD. Každých 6 měsíců musí klíčový pracovník podávat zprávu o průběhu provázení na OSPOD (Děti patří domů, 2019). Pro většinu pěstounů má velký přínos už jen to, že můžou sdílet své obavy, pocity a příběhy s někým, kdo jim naslouchá a akceptuje je (MPSV, 2015).

Předpokladů pro výkon práce klíčového pracovníka je nespočet. Nyní si uvedeme ty nejdůležitější. Každý klíčový pracovník se musí dobře orientovat v oblasti lidských práv a zejména práv dítěte, orientovat se v psychickém vývoji dětí a s tím související identitou dítěte, protože práce s identitou dítěte je v oblasti NRP podstatná. Dále by se měl výborně orientovat v jednotlivých formách NRP a jejich specifikách. Jeho podstatnou částí práce je také dobrá orientace v procesu zprostředkování a úloze OSPOD a soudu. Neméně podstatnou částí je také znalost standardů kvality SPOD a metod sociální práce. Klíčový pracovník by měl také mít skvělou komunikační dovednost, protože je neustále v kontaktu jednak s pěstouny, tak i s dalšími institucemi. Měl by také umět aktivně naslouchat. Důležitá je bezpochyby psychická odolnost a s tím spojená schopnost řešit konflikty a pracovat pod stresem. Každý klíčový pracovník by měl být tolerantní a respektovat odlišnosti. Na druhou stranu pro výkon povolání klíčového pracovníka je nepřijatelné mít nedostatečnou empatii, nízký respekt k lidským právům, rasové, etnické, náboženské či jiné předsudky, skeptický postoj k významu rodičovství a neznalost základních poznatků v oblasti vývojové psychologie dítěte. V oblasti náhradní rodinné péče rovněž není přípustné, aby sociální pracovník podporoval případné názory pěstounů o nevhodnosti styku dítěte s jeho rodiči a dalšími blízkými osobami, když udržování a rozvíjení sounáležitosti dítěte s těmito osobami a umožnění styku dítěte s těmito patří dle zákona č. 89/2012 Sb.,

občanský zákoník mezi základní povinnosti pěstouna (Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015).

3.7 Etický kodex

Také jako mnoho jiných profesí, tak i sociální pracovníci se řídí svým kodexem. Etický kodex sociálních pracovníků deklaruje obecná práva a povinnosti každého sociálního pracovníka, mimo to mu Etický kodex zajišťuje podporu v řešení etických dilemat. Cílem etického kodexu je snaha o naplnění sociální práce a upravení pravidel zodpovědnosti a etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke klientovi, zaměstnavateli, svým kolegům, profesi i společnosti. Pro sociální pracovníky je Etický kodex klíčovým dokumentem.

Etický kodex sociálních pracovníků vychází především z Všeobecné deklarace lidských práv, Listiny základních práv a svobod České republiky, mezinárodních úmluv a také z legislativy České republiky. Etický kodex navazuje na zásady etiky sociální práce, které jsou definované Mezinárodní federací sociální práce a respektuje principy i hodnoty sociální práce.

Etický kodex sociálních pracovníků byl přijat v říjnu roku 2004 Mezinárodní federací sociálních pracovníků. V České republice byl Etický kodex přijet až v roce 2006. Přijetím nahradil předchozí dokument „Zásady a standardy etiky sociální práce“ z roku 1994.

Jak už bylo výše zmíněno, sociální pracovník musí mít zodpovědnost vůči klientům, zaměstnavateli, kolegům, profesi, vlastní odbornosti, sobě samému i vůči společnosti. Hlavní je etická zodpovědnost sociálního pracovníka ke klientovi. Sociální pracovník podporuje klienta k vlastní odpovědnosti (Etický kodex).

„Zahraniční etické kodexy definují sociální práci jako činnost, která podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha“ (Bandit et al., 2015).

Pro sociální práci jsou klíčovými zejména principy lidských práv a sociální spravedlnosti. Etické kodexy sociální práce mohou pomoci sociálním pracovníkům mimo jiné nalézt důležité vodítko, jak řešit etická dilemata a problémy v každodenní praxi, ale současně poskytují širší rámec uvažování o etických otázkách sociální práce jako profese. Kodex by měl sloužit především jako opora a ochrana sociálních pracovníků při výkonu jejich práce a současně fungovat jako vodítko pro dodržování zásad etického přístupu ke klientům, zaměstnavateli, kolegům, společnosti i k sobě samým. Sociální pracovníci přijímají Etický kodex dobrovolně. Jsou profesionálové, kteří jeho přijetím vyjadřují svou příslušnost

k profesi, které si považují a chtějí ji naplňovat v souladu s ním. Jeho význam spočívá i v reflexi mravního chování a uvědomění si odpovědností, které z kodexu vyplývají. Etický kodex je pro sociálního pracovníka zdrojem etických zásad, které dávají prostor pro sjednocení profese, současně se Etickým kodexem může sociální pracovník vymezit vůči ostatním profesím (Bandit et al., 2015).

S Etickým kodexem se pojí také **etická dilemata**. V této podkapitole se podíváme na etická dilemata, se kterými se mohou sociální pracovníci ve své profesi setkat. Etickými dilematy se zabýváme také ve výzkumných cílech této práce. Etické dilema v sociální práci znamená volbu mezi dvěma stejně nežádoucími alternativami a jako takové představuje každou situaci, kdy je sociální pracovník konfrontován s tím, co může udělat z právního nebo administrativního, technického hlediska, ale současně s tím, co by měl dělat z hlediska etického. Může se tak stát, že bude nucen se rozhodovat mezi dvěma stejně nežádoucími volbami, které mohou vést ke konfliktu morálních zásad (Bandit et al., 2015).

Etická dilemata vznikají, když pracovník stojí před dvěma nebo více možnostmi. To, co je pro jednoho pouze otázkou dodržování pravidel, může být pro druhého etickým problémem. Záleží na osobnosti pracovníka, jak vnímá celou situaci, jaké má zkušenosti i třeba jeho hierarchie hodnot (Matoušek, 2013).

Náhradní rodinná péče je charakteristická svojí širokou interdisciplinarností. V současné době neexistuje jednotný přístup, který sjednocuje pohled na tuto problematiku. V oblasti NRP se zaměřujeme především na zájem dítěte, zájem dítěte však nemusí souhlasit se zájmem státu, jakožto zřizovatele NRP. Tak může také docházet k dilematům, kdy se hájí spíše zájmy ekonomické, politické či zájem rodiče (Sychrová, 2015). Dle Sychrové lze náhradní rodinnou péči a její vývoj charakterizovat dilematy, která se objevují jako protichůdné tendence např. v sociální práci. V celém systému NRP jde především o ochranu dětí. Zde hrají velkou roli právě sociální a klíčoví pracovníci, kteří ve své práci zažívají mnoho situací, událostí a otázek, které musí řešit. Otázky týkající se dětí, biologických rodičů i pěstounů musí řešit, a to sebou přináší řadu eticky náročných situací, které řeší v podobě etických dilemat a problémů (Dobrý pěstoun, 2018).

Dilemat, která musí sociální pracovníci v oblasti náhradní rodinné péče řešit je nespočet. Často dochází ke konfliktům v oblasti práv a povinností biologických rodičů, dětí a pěstounů. Jedno z častých dilemat se týká například kontaktu dítěte s biologickým rodičem, což je blíže popsáno ve čtvrté kapitole této práce. Zdali má kontakt vůbec probíhat, za jakých podmínek, jak často a komu spíše vyhovět (Miron, 2013). Velký počet dětí se zpět se svým rodičům do péče nikdy nevrátí. Důvodů, proč tomu tak je, je více, rodiče se o dítě

starat nechtějí, nemohou, nezajímají se, ale přes to všechno i nadále trvají na zachování rodičovských práv. Dítě, tak nemůže být adoptováno a zůstává v pěstounské péči. I v tomto případě se před sociální pracovníkem objevují dilemata v rozhodování o všech právech zúčastněných (Dobrý pěstoun, 2018).

Existují tři podmínky, které musí nastat, aby se daná situace mohla považovat za etický dilematickou. První je, že sociální pracovník musí mezi něčím volit, tedy rozhodovat o „lepší“ volbě. Případy, které jsou pouze nepříjemné ale volbu nevyžadují, nemohou být etickým dilematem. Druhá podmínka pro etické dilema je, že sociální pracovník musí volit mezi různými způsoby jednání. Poslední podmínkou je, že bez ohledu na to, jaký postup je zvolen, je některý z etických principů ohrožen. Laicky řečeno, neexistuje žádné ideální řešení (Allen, 2012).

I přes to, že řešení některých etických dilemat má logický postup, jak se rozhodnout, finální volbu musí učinit sociální pracovník sám. Důležité proto je nezapomínat, koho se jeho volby týkají a co vše jimi může ovlivnit a způsobit. Při rozhodování nad etickými dilematy je důležité vědět, že to, co je zákonné, ještě nemusí být nutně etické (Dobrý pěstoun, 2018).

4 KONTAKT S BIOLOGICKOU RODINOU

Nyní se již dostáváme k poslední kapitole teoretické části této diplomové práce. Kontakty dítěte s biologickou rodinou se zabýváme ve výzkumných cílech. Podle Vlčkové je pro zdravý vývoj dítěte, rozvoj jeho identity a vnímání sebe sama nezbytné, aby dítě dobře rozumělo tomu, co se v jeho historii stalo, kdo je a jaké zaujímá místo v jeho životě. Pokud toto není splněno, dítě se neorientuje ve své situaci, neví, proč není se svými rodiči, proč je nemůže vidat. To vede v naprosté většině případů k úzkosti, stresu a následným projevům chování, jako jsou agrese, odmítání, lhaní apod. Toto jsou psychologické důvody, proč je kontakt s biologickou rodinou pro dítě důležitý. Je však potřeba ho pro dítě udělat bezpečný. Kromě psychologického rámce je kontakt s biologickou rodinou zakotven také legislativně, a to Úmluvou o právech dítěte, která říká, že dítě má právo na pravidelný kontakt s oběma rodiči, jestliže to neodporuje jeho zájmu. Mezi povinnosti pěstounů patří také umožnit a podporovat kontakt dítěte s biologickou rodinou. Tento kontakt vychází ze zájmu rodiče nebo dítěte (Vlčková, 2025). Důležitými dokumenty jsou Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte a také zákon č. 359/1999 Sb., podle jichž má každé dítě právo na to vědět, kdo jsou jeho rodiče a z jakého prostředí pochází. Má také právo na to být se svými rodiči v kontaktu, je-li to v jeho zájmu. Podle občanského zákoníku by každé dítě vyrůstající v náhradní rodinné péči mělo o této skutečnosti vědět nejpozději do 6 let svého věku (Rozum a cit, 2025).

Jak již bylo zmíněno, v pěstounské péči zůstává kontakt mezi dítětem a biologickými rodiči zachován. Povinností pěstounů je tento kontakt umožnit (Sychrová, 2015). Právo na styk rodiče s dítětem je také upraveno v občanském zákoníku, který přiznává biologickým rodičům právo na styk s jeho dítětem, které je v PP (Dobrý pěstoun, 2018). Dítě, které vyrůstá v pěstounské rodině a má pravidelný kontakt se svou rodinou, také lépe prospívá v náhradní rodině. Dítě tak rozumí situaci a ví, proč je v náhradní rodině a proč se o něj nestará vlastní rodina. Pokud probíhá kontakt dítěte s biologickou rodinou, zabraňuje se tím idealizaci biologické rodiny. Zároveň je tím uspokojena potřeba dítěte vědět, kdo jsou jeho rodiče. Pravidelný, častý a pozitivní kontakt dítěte s biologickým rodičem je hlavním podporujícím činitelem pro možnost návratu dítěte do biologické rodiny. Je tak podporována citová vazba mezi biologickým rodičem a dítětem, což může motivovat rodiče k vytvoření podmínek pro znovupřijetí dítěte do péče (Rozum a cit, 2025). Pěstoun má podle zákona o sociálně právní ochraně dětí povinnost v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména

s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak (MPSV, 2015).

Kontakt může probíhat osobně, písemně nebo telefonicky. Žádný zákon blíže nespecifikuje, jak často by měl kontakt probíhat, a jak by měl být dlouhý. Při plánování kontaktu spolupracuje klíčový pracovník a pracovníkem OSPOD, pěstounem, dítětem i jeho biologickou rodinou (Rozum a cit, 2025). Při kontaktu by měla být poskytnuta pomoc všem zainteresovaným stranám, dítěti, rodiči i pěstounům. Klíčový pracovník při asistovaném kontaktu vystupuje v roli mediátora, koordinuje situaci. Na začátku může klíčový pracovník pomoc „prolomit ledy“. Po celou dobu také dohlíží na klidný průběh a dodržování pravidel (Matoušek a Pazlarová, 2014). Kontakt by měl být vždy bezpečný, a to pro všechny strany (Bubleová, 2011). Vliv biologických rodičů může být v jisté míře negativní. Rodiče mohou děti navádět proti pěstounům, lhát jim, slibovat nemožné nebo přichází na setkání opilí či pod vlivem drog. Často mají také samotní pěstouni ze setkání strach, protože setkání dítěte s rodičem může vyvolat traumatické zážitky, kterými si dítě s rodičem prošlo. Dítě je v takovém případě obětí a kontakt s rodičem u něho může spouštět stresové situace a mít celkově negativní dopad. Při kontaktu by se měl brát ohled především na dítě, na jeho blaho a zájem (Sychrová, 2015).

Současné pojetí pěstounské péče chápeme jako pomoc dítěti a jeho rodině, která se ocitla v náročné životní situaci. Z tohoto důvodu se klade důraz na spolupráci s rodinou. Jak již bylo ale několikrát zmíněno, kontakt dítěte s biologickou rodinou nemusí vždy jen prospěšný, vždy je nutné dbát na zájmy dítěte a posoudit rizika. Pro dítě kontakt neznamená pouze poznání rodiče ale svých kořenů, což je velice důležité pro zdravý vývoj osobnosti. Znalost osobní historie i historie rodiny formuje naši identitu. Pokud dítě své rodiče nezná, nedokáže si vytvořit reálný obraz celé situace a může docházet k idealizaci své rodiny a s tím spojené obviňování pečující osoby, pěstounů. Pokud je kontakt dítěte s rodičem v zájmu dítěte, může dokonce vést ke zlepšení vztahu mezi dítětem a pěstounem (Lexová et al., 2013). Děti, které poznaly své rodiče mají reálnou představu i informace o své biologické rodině a více tak ocení péči pěstounů a mají s nimi lepší vztah. Dochází také k menšímu obviňování pěstounů ze strany dětí (Lexová et al., 2013). Rodina i sociální vztahy v ní i způsob výchovy jsou pro dítě základem, ze kterého bude následně vycházet při vytváření dalších vztahů se svým okolím (Perry, 2002).

Kontakt představuje pro všechny zúčastněné strany velkou zátěž. Důležitým krokem, je tedy právě příprava na kontakt. Výraznou roli zde hraje klíčový pracovník, který by měl vytvořit tzv. dohodu o kontaktu. Měl by podpořit pěstouny, kteří zase připravují dítě. Také by měl připravit biologické rodiče a po kontaktu jim poskytnout zpětnou vazbu. Kontakt s rodičem by měl být prezentován jako pozitivní událost. Podpora a příprava dítěte na kontakt je na pěstounech. Ti by rozhodně neměli o rodičích hovořit negativně. Po kontaktu se může dítě začít chovat jinak, než tomu bylo doposud (Lexová et al., 2013).

4.1 Druhy kontaktů

Kontakty dítěte s jeho biologickou rodinou můžeme rozdělit na asistované a volné. Volný kontakt může probíhat za předpokladu, že biologický rodič již udržuje se svým dítětem a pěstouny nějaký vztah. Jsou dopředu daná pravidla, která všichni dodržují a ani z jedné strany nejsou problémy. V opačném případě musí být kontakt asistovaný. To znamená, že kontakt probíhá za asistence klíčového nebo jiného pracovníka. Je předem domluvený termín, místo i pravidla, za kterých bude kontakt probíhat. O asistovaný kontakt může požádat dítě, pěstoun i rodič. Při takovém kontaktu se volí neutrální místo, například kancelář doprovázející organizace. Není vhodné se scházet v bydlíšti jedné z účastněných stran (Děti patří domů, Manuál klíčového pracovníka, 2020). Nevhodným místem je také tam, kde je velké množství lidí a hluk, dětské herničky, nákupní střediska atd. Také čas kontaktu by měl být přizpůsobený potřebám dítěte, neměl by být například v době, kdy má dítě školu nebo kroužek. Asistovaného kontaktu se zúčastňují pouze předem nahlášené osoby. Nelze například, aby přišla matka s novým přítelem, kterého předem nenahlásila (Vlčková, 2025). Kontakt můžeme také rozdělit na přímý a nepřímý. U přímého kontaktu se dítě s rodičem vidí osobně, ale i přes sociální sítě či telefon. U nepřímého kontaktu se využívá email, dopisy nebo chat (Děti patří domů, Manuál klíčového pracovníka, 2020).

Druhů kontaktů nalezneme v literatuře několik. Pro účely této diplomové práce volíme pouze ty nejčastější. Prvním z typů kontaktů je **kontakt písemný**. Písemný kontakt probíhá v případě, že osobní kontakt není vhodní nebo možný. Jeho smyslem je získání informací o rodiči a původu. A také, aby se rodič dozvěděl o novinkách v životě svého dítěte (Kocourková, Černá, 2018). V současné době, kdy děti často samy využívají internet a sociální sítě k tomu, aby našly své příbuzné, a udržují s nimi pak písemný kontakt. Vždy je vhodné, aby o tom byli pěstouni informováni, vědí, s kým si dítě píše a zda je komunikace příliš nezátěžuje nebo zda mu příbuzný nesděljuje něco nevhodného např. neslibuje, že si dítě

vezme k sobě, neuráží pěstouny apod. Proto je vhodné dítěti ve vyhledání a písemném kontaktování příbuzných pomoci. Získá tak důvěru, že se může na dospělého vždy obrátit, a že mu pěstoun nebude bránit v kontaktu s jeho blízkými. Menším dětem může pěstoun nebo klíčový pracovník pomoci s napsáním dopisu nebo zaslat příbuzným pohled z dovolené, v dítěti se tak udržuje pocit, že je s příbuznými dál propojeno (MPSV, 2015).

V případě **telefonického kontaktu** je vždy lepší, když o telefonickém kontaktu dítěte s příbuznými pěstoun ví a může ho případně regulovat. Také může dítě podpořit ve chvíli, kdy je pro ně telefonát něčím náročný. Někdy je vhodné domluvit se, že příbuzný bude mít telefonní číslo pouze na pěstouna, který mu dítě předá. Pěstoun tak může zhodnotit, zda je příbuzný ve stavu, kdy může s dítětem vhodně komunikovat, není třeba pod vlivem alkoholu. Někdy může příbuzný dítě zatěžovat častými hovory, pak je třeba domluvit se na pravidelné době, kdy bude příbuzný volat a dítě podpoří, aby v jiný čas nemuselo hovor brát (MPSV, 2015). Telefonický kontakt je vhodnější spíše u starších dětí. Telefonický či písemný kontakt se využívá při opravdu občasném kontaktu jako je přání k narozeninám, svátku či Vánocům (Rozum a cit, 2025). Tyto druhy kontaktů jsou poměrně snadné naplánovat. Rizikem však může být právě snadná dostupnost k sociálním sítím, přes které může rodič dítě kontaktovat, bez jakékoli informovanosti pěstouna (Kocourková, Černá, 2018).

Dalším častým typem kontaktu je **osobní setkání**. Při osobním setkání je vhodná asistence neutrální osoby, zejména pak při prvním kontaktu. Asistence u kontaktu je také žádoucí v případě nevhodného či až agresivního chování rodiče (Pazlarová, 2016). Zejména v příbuzenské péči často probíhá osobní kontakt dítěte s rodiči spontánně. Klíčový pracovník v případě takového kontaktu při konzultacích s dítětem i pěstouny pravidelně vyhodnocuje, zda kontakt není spojen s nějakými riziky, případně doporučí opatření, aby se rizika minimalizovala. Pokud je potřeba, domluví se asistovaný kontakt. Předchází mu důkladná příprava dítěte, rodičů i pěstounů. Může se i sepsat „Dohoda o kontaktu“, v níž se vymezí pravidla setkání, cíl, kdo bude domlouvat termíny, jaká bude frekvence schůzek apod. Setkání pak probíhá v neutrálním prostředí, jako je např. kancelář DO, hřiště, kavárna apod. a je mu přítomen klíčový pracovník, případně může být přizván i psycholog. Prostředí by mělo být uzpůsobeno potřebám dítěte, hračky, koberec atd. Klíčový pracovník dbá na to, aby se dítě cítilo při setkání bezpečně. Často je potřeba, aby klíčový pracovník pomohl dítěti i příbuznému překonat počáteční rozpaky a naplnil něčím společný čas vhodnou aktivitou. Pokud probíhají setkání opakovaně, převezme zpravidla iniciativu sám rodič nebo dítě,

klíčový pracovník je již jen v roli pozorovatele a do setkání zasahuje pouze, pokud je třeba např. připomenout dohodnutá pravidla setkání, ohraničit čas setkání, domluvit se na něčem apod. (MPSV, 2015). Osobní setkání může být pouze jednorázové. Smyslem takového setkání je umožnit dítěti v NRP poznat své biologické rodiče. Pro některé děti je velice důležité své rodiče aspoň jednou vidět, vidět, jak vypadají a zeptat se jich na otázky, nad kterými již dlouhou dobu přemýšlejí, jako třeba proč se o ně nestarají oni a také otázky ohledně své minulosti. Takový kontakt se ve většině případů týká starších dětí, které své rodiče neviděly od útlého věku. V takových případech opravdu dítěti stačí jednorázový kontakt, a o další již nemá zájem (Vrtbovská, 2011).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Nyní se již přesouváme k praktické části výzkumu. V teoretické části výzkumu jsme si vymezili systém náhradní rodinné péče v České republice a seznámili se s formami NRP a detailněji si představili pěstounskou péči. V návaznosti na pěstounskou péči jsme se seznámili s činností doprovázejících organizací a s prací klíčového pracovníka. Také jsme se seznámili s prací OSPOD v oblasti pěstounské péče. V poslední kapitole teoretické části jsme si rozebrali kontakt dětí s biologickými rodiči.

V praktické části se zaměříme na metodologii a výzkum. Cílem výzkumu je zjistit, jak klíčoví pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci se sociálními pracovníky OSPOD. Dále nás zajímá to, jak tato spolupráce probíhá při řešení kontaktů s biologickou rodinou. Zajímá nás, jaké formy spolupráce pracovníci doprovázejících organizací volí při řešení kontaktů s biologickou rodinou s OSPOD. A také nás zajímá, s jakými dilematy se při řešení kontaktů s biologickými rodiči pracovníci nejčastěji setkávají.

V závislosti na téma práce volíme kvalitativní výzkum. Data získáváme prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru se sociálními pracovníky doprovázejících organizací. Získaná data jsme následně zpracovali technikou „Vyložení karet“.

5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Výzkumným problémem této diplomové práce je problematika spolupráce mezi klíčovými pracovníky doprovázejících organizací pro pěstounské rodiny a sociálními pracovníky OSPOD. Chceme zjistit pohled klíčových pracovníků na spolupráci s OSPOD. Zjistit zkušenosti klíčových pracovníků ve spolupráci s pracovníky OSPOD v oblasti řešení kontaktů s biologickou rodinou dítěte. Zjistit, jaké volí formy spolupráce. Co by jim spolupráci zpříjemnilo a co jim spolupráci naopak komplikuje.

5.2 VÝZKUMNÝ CÍL

Hlavním výzkumným cílem této diplomové práce je zjistit a popsat, jak klíčoví pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci se sociálními pracovníky OSPOD. Dále volíme tři dílčí výzkumné cíle. V prvním se zajímáme o to, jak probíhá spolupráce mezi doprovázejícími organizacemi a OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Dalším dílčím výzkumným cílem je zjistit, jaké formy spolupráce volí pracovníci doprovázejících organizací s pracovníky OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Posledním dílčím

výzkumným cílem je zjistit, s jakými dilematy se při řešení kontaktů s biologickými rodiči pracovníci setkávají.

5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavní výzkumná otázka:

Jak pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci s pracovníky OSPOD?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jak probíhá spolupráce s OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči?
2. Jaké formy spolupráce volí pracovníci doprovázejících organizací s pracovníky OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči?
3. S jakými dilematy se při řešení kontaktů s biologickými rodiči pracovníci doprovázejících organizací nejčastěji setkávají?

5.4 DRUH VÝZKUMU

Pro zpracování praktické části diplomové práce volíme kvalitativní výzkum, který nám umožní tuto problematiku prozkoumat více do hloubky. Pro získání dat využíváme techniku polostrukturovaného rozhovoru se sociálními pracovníky doprovázejících organizací.

5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Do výzkumného souboru volíme 6 klíčových pracovníků doprovázejících organizací pro pěstounské rodiny. Participanty volíme záměrným výběrem, kdy sociální pracovníci museli splňovat kritérium alespoň 5 let praxe. Tito pracovníci musí splňovat kritéria pro výkon povolání jako sociální pracovníci a řídí se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, protože klíčového pracovníka v žádném zákoně nenajdeme. Dle tohoto zákona musí být sociální pracovníci svéprávní, bezúhonní a zdravotně i odborně způsobilí. Odbornou způsobilost se myslí vysokoškolské vzdělání v oborech zmíněných v tomto zákoně. Sociální pracovníky v doprovázejících organizacích řadíme mezi tzv. pomáhající profese, které slovník MPSV popisuje jako profese všeobecně zaměřené na pomoc druhým.

Všichni vybraní pracovníci splňují minimálně pětiletou praxi v oboru. Všichni se setkali se spoluprací s OSPOD, i plánování kontaktů s biologickou rodinou, a tak nám mohli sdělit své zkušenosti a odpovědět na otázky.

Tabulka 5 Údaje o výzkumném souboru

	Označení	Počet doprovázejících rodin	Praxe (roky)
Participant 1	P1	22	12
Participant 2	P2	17	14
Participant 3	P3	19	14
Participant 4	P4	18	6
Participant 5	P5	20	11
Participant 6	P6	15	7

(zdroj: vlastní)

5.6 VÝZKUMNÁ TECHNIKA

Vzhledem k výběru kvalitativního výzkumu volíme techniku polostrukturovaného rozhovoru, která nám pomůže do detailu identifikovat celou situaci. Podle Švaříčka a Šed'ové (2016), má polostrukturovaný rozhovor výhodu propojit hloubkové zkoumání dané problematiky a možnost porovnat odpovědi. Výzkumník tak může lépe reagovat na jedinečné zkušenosti a pohledy respondentů, zatímco stále zajišťuje, že jsou pokryta klíčová témata výzkumu. Z rozhovorů chceme zjistit odpovědi na výzkumné otázky a dopátrat výzkumné cíle.

V prvních otázkách rozhovoru se zaměřujeme na obecné otázky týkající se spolupráce OSPOD a doprovázejících organizací. Snažíme se zjistit odpovědi na otázku, jak pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci s pracovníky OSPOD. Na tuto otázku jsme se snažili získat odpověď pomocí několika otázek.

5.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT

V této kapitole se věnujeme způsobu zpracování dat. Pro zpracování dat používáme již zmíněnou techniku „Vyložení karet,“ což je podle Švaříčka a Šed'ové nadstavbovou technikou pro otevřené kódování. Z předchozího textu již víme, že tato diplomová práce se zabývá spoluprací mezi klíčovými pracovníky doprovázejících organizací pro pěstounské rodiny a sociálními pracovníky na OSPOD. Výzkumný soubor nám tvoří šest klíčových pracovníků doprovázejících organizací. Jako metodu sběru dat volíme polostrukturovaný rozhovor. Všichni participanti byli včas seznámeni s účelem výzkumu a dále s účastí ve výzkumu souhlasili.

Po realizaci rozhovorů jsme záznam z něj přepsali doslovnou transkripcí, a vyhodnotili za pomoci metody kódování. Transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z interview do písemné podoby. Jedná se o časově velmi náročnou proceduru. Pro podrobné vyhodnocení je však transkripce podmínkou. Je možné pak zdůrazňovat důležitá místa podtrháváním, či komentářem na kraji stránky nebo vytvářet seznamy a srovnávat jednotlivá místa textu. Kódování dat využíváme jako primární analýzu u všech designů kvalitativního výzkumu. Začínáme otevřeným kódováním, kdy si jako první identifikujeme hlavní témata a rozdělíme text na dílčí jednotky. Dále pak označíme významové jednotky pomocí kódů. Kódem může být slovo, sousloví nebo i krátká fráze. Jako poslední krok otevřeného kódování seskupíme kódy dle jejich podobnosti do kategorií (Reichel, 2009).

6 ANALÝZA DAT

V této kapitole se věnujeme analýze získaných dat. Veškerá data jsme získali od 6 klíčových pracovníků doprovázejících organizací. Ke sběru dat jsme použili rozhovor. Celý rozhovor jsme přepsali doslovnou transkripcí a následně začali s metodou kódování. Následně jsme získaná data rozdělili do jednotek, kterými můžou podle Švaříčka a Šed'ové (2014) být jednotky slova, věty, celé odstavce či sekvence slov. V dalším kroku jsme ke každé jednotce přidělili určitý kód. Pro lepší orientaci v textu jsme si kódy barevně rozlišili. Po následném rozkódování rozhovorů jsme si všechny kódy vypsali a seřadili kódy, které spolu souvisí. Tak vznikly tzv. kategorie, které jsou vypsány níže v tabulce.

Tabulka 6 Kódy a kategorie

Název kategorie	Název kódu
JSME NA JEDNÉ LODI	Pravidelnost, Máme stejný cíl, Větší pravomoce, Vzájemná výměna informací, Nutnost spolupráce, Prostředník mezi pěstouny, dítětem a OSPOD,
LIDSKÉ PROPOJENÍ	Vymezení rolí, Technologie, Osobnost je důležitá, Pravidelná komunikace, Kompromis, Komplexní pohled, Jiný názor, Potřebujeme se, Dialog je důležitý, Pomáháme si, Stojím za vámi,
LIDSKOST VS ZÁKON	Individuální přístup, Chci to jinak, Ať jsme Všichni spokojení, Zásah nejvyššího, Je to o domluvě, Řekni, co chceš
POCIT ZAHLCENÍ	Přetížení pracovníků OSPOD, Je toho moc, Potřebuji pomoc, Nejsme na to sami,
LIMITY SYSTÉMU	Nic se nesmí podcenit, Všude je to jinak, Včasný zásah,

(zdroj: vlastní)

6.1 Kategorie č. 1 – JSME NA JEDNÉ LODI

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Pravidelnost, Máme stejný cíl, Větší pravomoce, Vzájemná výměna informací, Nutnost spolupráce, Prostředník mezi pěstouny, dítětem a OSPOD.**

V první kategorii se zaměřuje na to, jak probíhá spolupráce mezi pracovníky doprovázejících organizací s pracovníky OSPOD a také na konkrétní důležité prvky jejich spolupráce. Zde se všichni participanté shodli na tom, že vzájemná spolupráce je opravdu nezbytná. Každý dělá něco trochu jiného, zároveň se však doplňují. V této kategorii jsou konkrétní případy, které spolu DO a OSPOD řeší. Společným zájmem jsou pěstounské rodiny. Povinností každého klíčového pracovníka je každých šest měsíců poslat na příslušný OSPOD půlroční zprávu, ve které je shrnuto vše, co se za poslední půlrok událo v rodině i s dítětem. Společně řeší hodně věcí, od kontaktů s biologickou rodinou až po nejružnější problémy, které v rodině jsou. Participanté ve svých výpovědích také zdůraznili, že OSPOD má větší pravomoce a větší práva, klíčový pracovník je s rodinou zase v častějším a intenzivnějším kontaktu. Participanté také vzpomínali případovou konferenci, tu někteří využívají v případě, kdy se zainteresované strany nedokáží domluvit.

P1: „S OSPOD řešíme především společné klienty, tedy pěstounské rodiny, které vede příslušný OSPOD a mají uzavřenou Dohodu o výkonu pěstounské péče s naší organizací.“

P2: „Jednou za půl roku píšu tzv. půlroční zprávu o rodině v rámci doprovázení pěstounských rodin. V případě problému v rodině předám tuto informaci telefonicky OSPODU a snažíme se najít ve vzájemné spolupráci nejlepší možné řešení rodiny. Když je situace složitější, bývá svolána případová konference.“

P3: „OSPOD má větší pravomoce, než doprovodky. Jsou tedy obtíže, které jako pracovnice doprovázející organizace bez spolupráce s OSPOD nedokážu vyřešit.“

P4: „Naše spolupráce s OSPOD je pravidelná, protože společně zajišťujeme, aby bylo o dítě v pěstounské péči postaráno co nejlépe. Jako klíčový pracovník jsem prostředníkem mezi pěstounskou rodinou a institucemi, včetně OSPOD. Předávám informace o situaci dítěte, účastním se případových konferencí a pomáhám při řešení krizových situací. OSPOD je zodpovědný za sociálně-právní ochranu dítěte, zatímco moje role spočívá v podpoře pěstounů, aby mohli svou péči vykonávat co nejlépe.“

P5: „Spolupracujeme na vhodné a efektivní komunikaci s pěstounskými rodinami, kdy OSPOD někdy nemá takovou důvěru pěstounů jako klíčový pracovník doprovázející

organizace. Také doprovázíme pěstouny na příslušný OSPOD v případě potřeby. Spolupracujeme při realizaci kontaktů pěstounských dětí s biologickými rodinami, konzultujeme vhodnost kontaktů z hlediska místa kontaktu, časové dotace tedy jak často, jakou dobu, vhodnosti účasti konkrétních osob...“

P6: „V tom, že jako doprovázející organizace nemáme tak velké kompetence jako OSPOD, oprávnění komunikovat s dalšími subjekty, jako například se školou. Naopak OSPOD nebývá v kontaktu s rodinami tak často jako my. Proto ve spojení vidím vzájemné obohacení pro informovanost i řešení problémů v rodině.“

Nyní se podíváme na konkrétní prvky, proč je pro samotné participanty tato spolupráce důležitá.

P1: „Spolupráce je důležitá pro doprovázení pěstounských rodin, kdy OSPOD má důležité informace o dětech, jejich rodinné historii a prospívání, taky o biologických rodinách, které mohou mít vliv např. na realizaci kontaktů a podobně“

P2: „Předávání informací, které mají podstatný vliv na pomoc pěstounským rodinám a dětem v nich. Smysl vidím taky v komunikaci případných nedorozumění mezi OSPOD a pěstouny.“

P2: „V tom, že jako doprovázející organizace nemáme tak velké kompetence jako OSPOD, třeba oprávnění komunikovat s dalšími subjekty, například se školou. Naopak OSPOD nebývá v kontaktu s rodinami tak často jako my. Proto ve spojení vidím vzájemné obohacení pro informovanost i řešení problémů v rodině.“

P3: „Spolupráci s OSPOD vnímám jako velmi důležitou a nutnou. Vnímám také jako zásadní, aby OSPOD i doprovodky měli stejný pohled na věc a cílem bylo především blaho konkrétní rodiny a nejlepší zájem dítěte.“

P4: „Spolupráce s OSPOD je nezbytná, bez ní by pěstounská péče nemohla fungovat tak, jak má. OSPOD je zákonný garant ochrany dítěte, my zase poskytujeme podporu pěstounům. V ideálním případě se vzájemně doplňujeme a pracujeme na stejném cíli a to aby dítě vyrůstalo v bezpečném, stabilním a podnětném prostředí.“

P5: „Hlavní smysl vidím v zajištění nejlepšího možného prostředí pro dítě.“

P6: „Myslím, že je spolupráce s OSPOD přínosná pro všechny strany.“

S ohledem na cíle této práce nás zajímala i spolupráce OSPOD a DO, při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Celá situace ohledně řešení kontaktu dítěte s biologickým rodičem je většinou velmi komplikovaná. Dle výpovědí participantů na ni obě instituce nahlíží jinak. OSPDO se drží práva rodiče na styk s dítětem a DO spíše na to, zdali je tento kontakt vhodný pro dítě a neublíží mu.

P1: „*Při osobní schůzce se dohodne realizace kontaktů, tedy místo, frekvence a čas, předají se telefonické kontakty mezi rodiči a pěstounkou, případně klíčovou pracovnící. Po proběhlém kontaktu je OSPOD zaslána krátká zpráva o realizaci a průběhu kontaktu.*“

P2: „*Je to nejcitlivější téma v NRP. OSPOD nesmí mít jasně vyhraněné názory ke kontaktům s bio rodiči. Je to jako bruslení na tenkém ledě. V případě, že kontakty s bio rodiči dítěti škodí a není v jeho zájmu, vypracovává v případě zájmu ze strany pěstounů naše paní psychologka zprávu o nevhodnosti kontaktů pro dítě. Po vzájemné domluvě si může OSPOD tuto zprávu vyžádat. Některé OSPODAČKY jsou za to rády, protože „se můžou o něco opřít“, když chtějí osobní kontakty s rodiči omezit nebo na nějakou dobu neumožnit. Každá situace je jiná i každý pracovník OSPOD je jiný, a z toho pramení i shoda ohledně kontaktů s bio rodiči. OSPOD se musí řídit zákonem o SPOD, kde je právo rodičů na kontakt. V případě omezení osobního kontaktu musí být zachován alespoň kontakt přes email, předávání informací a fotografií o dítěti pěstouny apod. Když to dítě zvládá, mohou probíhat telefonní kontakty.*“

P3: „*Rozhodující je především zájem dítěte a důvod, proč se dítě ocitlo v pěstounce. Forma a frekvence kontaktu je vždy individuální. Obvykle je toto rozhodnuto na základě domluvy doprovodky a OSPOD. Možné pak také je, aby si rodiče zažádali o kontakty s dítětem přímo návrhem na soud.*“

P4: „*Vždy se snažím, aby hlavní prioritou bylo dobro dítěte. Pokud si například biologičtí rodiče přejí častější kontakt, ale dítě se cítí nepříjemně nebo kontakt odmítá, hledám cestu, jak situaci vyřešit v jeho prospěch.*“

P5: „*Pokud je nutná spolupráce OSPOD při řešení kontaktů s bio. Rodinou, tak se nejčastěji svolává případová konference, kde se mohou vyjádřit všichni aktéři. To je, když jsou kontakty pro někoho z aktérů nevyhovující. Mou rolí je pak pokusit se nastavit kontakty tak, aby byly přínosné pro dítě a aby byly v jeho zájmu. A role OSPODU by měla být podobná.*“

P6: „*OSPOD by měl kontakty nastavit jako první, případně ve spolupráci s klíčovým pracovníkem a dalšími. Měl by všechny obeznámit o vhodnosti kontaktů pro dítě. Měl by nastavit jeho četnost, která by se následně měnila tím, jak dítě na kontakty bude reagovat, jestli pro něj nejsou ohrožující. Měl by spolupracovat s klíčákem, který většinou u kontaktů*

asistuje a dát na jeho pocity a postoje k situaci. Ze zkušenosti však vím, že OSPOD se umí zapojit až v situacích, kdy může být kontaktem ohroženo dítě, kdy špatně kontakt nese, má strach z rodičů či se dává dlouho po setkání dohromady, ovlivňují ho kontakty v běžném životě, začne trpět enurézou, agresí a podobně. Nebo když ke kontaktům má jiný postoj jak pěstouni či klíčový pracovník. OSPOD mnohdy staví práva bio rodičů nad zájem a blaho dítěte.“

6.2 Kategorie č. 2 – LIDSKÉ PROPOJENÍ

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Vymezení rolí, Technologie, Osobnost je důležitá, Pravidelná komunikace, Kompromis, Komplexní pohled, Jiný názor, Potřebujeme se, Dialog je důležitý, Pomáháme si, Stojím za vámi.**

Tato kategorie se zaměřuje na vztahovou rovinu spolupráce a vzájemnou podporu pracovníků OSPOD a doprovázejících organizace. Zaměřujeme se zde na to, co je pro klíčové pracovníky ve spolupráci důležité. Na základě odpovědí participantů můžeme konstatovat, že jsou při spolupráci velmi důležité osobní sympatie jednotlivých pracovníků. Dalším podstatným aspektem je otevřená a férová komunikace. Zde jsou odpovědi participantů na otázku, co spolupráci nejvíce ovlivňuje?

P1: *„Pokud se s pracovníkem OSPOD znám osobně a jsme schopni komunikovat jako rovnocenní partneři.“ „Snažím se o sjednání osobní schůzky, vysvětlení důvodů k mému názoru a hledání kompromisu v projednávané věci.“*

P2: *„Být rovnocenný partner při sociální práci s rodinou. Vzájemně si pomáhat.“*

P3: *„Mohou to být překážky v osobní rovině, jako jsou vzájemné nesympatie, či snaha o dosažení jiného cíle.“*

P4: *„Kvalitní komunikace. Pokud mezi námi a OSPOD probíhá otevřená a férová komunikace, je spolupráce funkční. Když ale dojde k nedorozumění nebo rozdílným přístupům, může to být komplikované.“*

P4: *„Tak nějak podobný pohled na práci a problémy. Když to „lidsky“ vidíme stejně, je to vždy lepší.“*

P5: *„Dobré vzájemné vztahy jsou klíčové pro dobrou spolupráci.“*

P5: „*Otevřenost ke spolupráci, dání prostoru k vyjádření druhé straně, snaha pochopit i jiný úhel pohledu někoho jiného, ochota najít kompromis pro všechny a nesnažit se za každou cenu prosadit jen vlastní názor.*“

P6: „*Lidé. Každý člověk vnímá každou situaci jinak a jinak vnímá samotné řešení té situace. OSPOD má vyšší pozici a někteří pracovníci to umí dát řádně najevo. Setkala jsem se s povýšeností ze strany pracovníka OSPOD. Setkala jsem se s podrýváním autority, bezohledností vůči klíčovému pracovníkovi, arogancí. Zaujetí vůči pracovníkovi nebo rodině.. pouštění osobních věcí do pracovní roviny.*“

Do této kategorie řadíme také to, jakým způsobem probíhá komunikace mezi pracovníky. Nejčastěji je to skrze mobilní telefon, což nim šetří velké množství času. Častou formou je i e-mail. Většina participantů by nejvíce chtěla využít osobní setkání, protože se navzájem vidí, mohou vzájemně diskutovat a „číst i z obličeje“, bohužel tato forma je časově velmi náročná.

P1: „*Spolupráce probíhá různými způsoby komunikace, tedy osobně, telefonicky, písemně, především mailem.*“

P2: „*Telefonním rozhovorem, protože je to nejrychlejší a nejpohodlnější.*“

P3: „*Nejčastěji telefonicky, kdy se jedná o rychlou formu komunikace. Pakliže jde o závažnou záležitost a s danou pracovníci OSPOD není možné se telefonicky spojit, kontaktují některou z jejich kolegyně.*“

P4: „*Nejčastěji komunikujeme telefonicky nebo e-mailem, protože je to nejrychlejší a umožňuje pružně řešit aktuální situace. Pokud jde o důležitější rozhodnutí nebo krizové situace, preferujeme osobní setkání, případně případové konference. Osobní jednání je ideální, protože můžeme vše detailně prodiskutovat a dojít ke společnému řešení.*“

P5: „*Telefonicky je nejrychlejší způsob. Pak i písemně přes e-mail či datovou schránku a osobně.*“

P6: „*Osobně, telefonicky či emailem. Osobně je to nejlepší, protože si vidíme v tváři tvář, můžeme ihned reagovat. Komunikace je více na úrovni. Telefonická komunikace je zase rychlejší, je využívána především tehdy, když nastane krizové situace a je potřeba ihned zaujmout opatření.*“

Bádali jsme i po tom, jak by měla vypadat ideální spolupráce. V tomto případě se všichni participanti shodli, že v ideálním případě by měla probíhat včasná, otevřená a pravidelná komunikace. Zároveň by bylo vhodné pravidelně konzultovat situaci rodin. A samozřejmě mít společný cíl, tedy blaho dítěte.

P1: „*Osobní setkání v případě potřeby a komunikace případných problémů co nejdříve, tedy v počáteční fázi.*“

P2: „*Vzájemná informovanost o všem podstatném, nejlépe telefonní formou, možnost si o tom vzájemně promluvit, vyslyšet se a hledat společně to nejlepší řešení pro rodinu v komunikaci a spolupráci s ní. Zasílání individuálních plánů ochrany dítěte OSPODY automaticky, bez nutnosti předchozí žádosti. Alespoň jednou za rok vzájemné přátelské setkání na podporu vzájemných vztahů a spolupráce.*“

P3: „*Ideální spolupráce s ODPOD je taková, kdy jsme v pravidelném kontaktu, předáváme si veškeré informace, jednáme spolu upřímně a máme jeden společný, konkrétní cíl.*“

P4: „*Ideální spolupráce s OSPOD by měla být pravidelná, transparentní a založená na vzájemné důvěře a respektu. Super by byla pravidelné konzultace a sdílení informací o dítěti. Individuální posuzování potřeb každého dítěte a péstounské rodiny, nikoliv striktní uplatňování univerzálních pravidel. Super je vzájemné naslouchání a hledání nejlepších řešení pro dítě. Společné plánování a koordinace kroků při řešení kontaktů dítěte s biologickou rodinou. V ideálním případě by spolupráce probíhala tak, že OSPOD a doprovázející organizace fungují jako jeden tým, který společně sleduje nejlepší zájem dítěte.*“

P5: „*Ideální by bylo, kdyby spolupráce probíhala jen na základě tvorby IPOD a zasílání půlročních zpráv, to by pak znamenalo, že náhradní rodina funguje bez problémů a není potřeba zásahu dalších odborníků.*“

P6: „*Pravidelné sdílení informací o návštěvách v rodině. Pravidelné schůzky, které povedou k diskuzím o aktuálním dění v rodině. Měla by mezi nimi být otevřená komunikace, bez povrchnosti, arogance. Aktivní naslouchání. Obě strany by se měly respektovat a měla by mezi nimi být vzájemná důvěra. Sestavování IPOD ve spolupráci.*“

6.3 Kategorie č. 3 – LISDKOST VS ZÁKON

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Individuální přístup, Chci to jinak, Ať jsme všichni spokojení, Zásah nejvyššího, Je to o domluvě, Řekni, co chceš.**

Tato kategorie se zaměřuje na napětí mezi systémem a praxí a také na rozpory a odlišnosti, se kterými se pracovníci potýkají. Zařadili jsme sem i rozdílné názory pracovníků OSPOD a pracovníků DO. OSPOD často jedná tak, aby to bylo v souladu se zákony. Dle výpovědi se klíčoví pracovníci spíše orientují na lidský přístup a jednají tak, aby byla situace přínosná zejména pro blaho dítěte, i když to není zrovna v souladu s tím, jak by to mělo dle teorie být. Někteří participanté také uvedli, že mají pocit, že OSPOD nejedná v zájmu dítěte.

P1: „*Snažím se o sjednání osobní schůzky, vysvětlení důvodů k mému názoru a hledání kompromisu v projednávané věci.*“

P2: „*Při rozdílném názoru je nejlepším řešením osobní schůzka. Další možností je pak zapojení vedoucích do konkrétního případu.*“

P3: „*Někdy spatřuju snahu o dosažení jiného cíle.*“

P4: „*Někdy OSPOD upřednostňuje právní pohled, zatímco my vidíme situaci emocionálně a prakticky.*“

P4: „*Samozřejmě někdy může být komunikace náročná, například když máme rozdílný pohled na některé kroky. OSPOD často pracuje na základě zákona a obecně platných pravidel, zatímco já vidím konkrétní potřeby dané rodiny a dítěte.*“

P6: „*Jako nejčastější překážku vidím to, když OSPOD nejedná v zájmu dítěte.*“

Pohledy se liší především v názoru na kontakt s biologickou rodinou dítěte. Zejména při kontaktech s biologickou rodinou je často rozpor mezi zákonem a tím, co je dobré pro dítě. OSPOD se často ohání právem rodiče dítě vidat, ale už neřeší, že to není v zájmu dítěte a může mu to ublížit. Podle výpovědí participantů se OSPOD více řídí zákony a klíčoví pracovníci spíše lidskostí a tím, co je opravdu vhodné pro dítě.

P1: „*OSPOD zpravidla trvá na kontaktech s biologickými rodiči, jelikož se řídí Stanoviskem ombudsmana ke kontaktu dětí s biologickou rodinou. Většinou se však také snaží dohodnout na podmínkách, za kterých dítě kontakt zvládne jako je frekvence, místo, přítomnost osob dítěti blízkých například pěstoun nebo klíčová pracovnice.*“

P2: „Každá situace je jiná i každý pracovník OSPOD je jiný, a z toho pramení i shoda ohledně kontaktů s bio rodiči. OSPOD se musí řídit zákonem o SPOD, kde je právo rodičů na kontakt. V případě omezení osobního kontaktu musí být zachován alespoň kontakt přes email, předávání informací a fotografií o dítěti pěstouny apod. Když to dítě zvládá, mohou probíhat telefonní kontakty.“

P2: „Nejčastěji klíčový pracovník nesouhlasí s kontakty dítěte s bio rodiči, protože mu škodí, retraumatizují ho. OSPOD ze zákona nesmí rodičům kontakt zakázat. Většinou pomůže posláním zprávy od paní psychologky, která dítě „vyšetřila“, ohledně nevhodnosti kontaktů pro dítě. OSPOD se tak „má o co opřít“.“

P3: „Snažíme se i s pěstounem o komunikaci našeho postoje, vysvětlení důvodů a možných negativních důsledků, zejména pro dítě. V případě, že by kontakt navrhovaný OSPOD byl v rozporu se zájmem pěstouna a zejména dítěte, zejména z hlediska bezpečnosti a zdraví dítěte, navrhneme, aby o kontaktu rozhodl soud. Ten má možnost provést v této věci podrobné dokazování a rozhodnout se znalostí všech okolností.“

P4: „Ano, liší se poměrně často. Například OSPOD může trvat na pravidelném kontaktu s rodiči, zatímco my vidíme, že dítě po těchto setkáních trpí úzkostmi nebo se jeho chování zhoršuje.“ „Velmi důležité je i to, jak se dítě při kontaktu cítí a zda je pro něj přínosný. Pokud se ukáže, že kontakt dítěti škodí, může být omezen nebo úplně zrušen. Pokud naopak prospívá, může být naopak rozšířen.“

P5: „Ano, stává se. Někdy OSPOD nepřihlíží k psychologické stránce dítěte, k tomu, co si zažilo během pobytu v biologické rodině. Na kontakty se často vyvíjí ze strany OSPOD nátlak, jelikož rodiče na něj mají právo. Řeší se to svoláním případové konference.“

P6: „OSPOD zpravidla trvá na kontaktech s biologickými rodiči, jelikož se řídí Stanoviskem ombudsmana ke kontaktu dětí s biologickou rodinou. Většinou se však také snaží dohodnout na podmínkách, za kterých dítě kontakt zvládne, tedy frekvence, místo, přítomnost osob dítěti blízkých třeba pěstoun nebo klíčová pracovnice.“

6.4 Kategorie č. 4 – POCIT ZAHLCENÍ

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Přetížení pracovníků OSPOD, Je toho moc, Potřebuji pomoc, Nejsme na to sami.**

Tato kategorie se zaměřuje na přetížení pracovníků z nejrůznějších důvodů, ale také na pomoc, která je jim v takových případech poskytnuta. Zároveň jsme sem zařadili i problematiku dilemat, se kterými se klíčoví pracovníci ve spolupráci s OSPOD setkávají. Jako problém vnímají participanti přetížení sociální pracovníků OSPOD, ti mají často velké množství rodin a nemají čas ani kapacitu se konkrétnímu případu důkladně věnovat.

P1: *„Časová náročnost práce pracovníků OSPOD i klíčové pracovnice doprovázející organizace, která omezuje možnost osobního kontaktu, v případě potřeby, co nejdříve.“*

P4: *„Největší překážkou je byrokracie. Přetížení pracovníků OSPOD, protože mají prostě moc rodin a případů. Bohužel pracovníci OSPOD mají často velké množství případů a nemají kapacitu se každému věnovat individuálně. To může vést k prodlevám a zhoršení spolupráce.“*

P6: *„Přetíženost pracovníků OSPOD, kdy má každý pracovník hodně rodin a pak nestíhají.“*

Každý sociální pracovník se ve své profesi setkává s nejrůznějšími dilematy. Některé vyřeší pouhou konzultací s kolegou, jiné jsou natolik závažné, že je potřeba obrátit se na odborníka. Pozitivní ovšem je, že se všem participantům dostává adekvátní pomoci. Podle výpovědí participantů mají všichni nějakou podporu a zastání v případě, kdy si neví rady nebo potřebují podpořit. Nejčastěji to jsou porady s kolegy a nadřízeným, kde mohou jednotlivé případy konzultovat a diskutovat nad jejich řešení. Někteří také zmínili možnost supervize.

P1: *„Ano, máme supervizi s psychologem a možnost konzultace s kolegyněmi, jaké mají zkušenosti s řešením problémů.“*

P2: *„Když mám nějaké nejasnosti, konzultuji to s mou vedoucí.“*

P2: *„Máme pravidelné porady s vedoucí a kolegyněmi a několikrát za rok supervizi.“*

P3: *„Máme supervize a také možnost konzultace s psychologem.“*

P4: *„Ano, pravidelně využíváme supervize, konzultace, intervize v práci, kdy řešíme složitější případy. Každý máme jiný pohled, jiné zkušenosti a často najdeme společnou diskuzi řešení. Supervize nám pomáhá řešit emočně náročné situace, hledat nové pohledy na složité případy a zvládat psychickou zátěž. Konzultace s odborníky, jako jsou psychologové*

nebo právníci, nám zase umožňují lépe argumentovat v situacích, kdy se naše názory liší od rozhodnutí OSPOD. Díky této podpoře se můžeme soustředit na nejlepší zájem dítěte a zároveň profesionálně komunikovat se všemi zapojenými stranami.“

P5: „Ano, míváme pravidelné porady a tím podporu ze strany vedení, dále pak pravidelné supervize.“

P6: „Ano máme. Pravidelně máme intervize, kde řešíme své případy, kdy každá z kolegyně má svůj pohled na věc a společným brainstormingem často přijdeme na řešení problémů. Vzájemně se také podporujeme a doplňujeme. Když máme nějaký problém, který je potřeba řešit ihned, není problém kolegyni zavolat a společnými silami začít na problému pracovat. Každá máme jiné zkušenosti, jinou praxi, takže řešení vždy vymyslíme. Dále máme supervize a také možnosti konzultace s psychologem.“

6.5 Kategorie č. 5 – LIMITY SYSTÉMU

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Nic se nesmí podcenit, Všude je to jinak, Včasný zásah.**

Tato kategorie se zaměřuje na aspekty, které znesnadňují spolupráci a co by klíčoví pracovníci považovali za ideální, ale bohužel to tam z nejrůznějších důvodů není. Tyto aspekty se pojí s různými oblastmi. Participanti zmínili například vzájemné nesympatie klíčového pracovníka doprovázející organizace a sociálního pracovníka na OSPOD.

P2: „Jako největší překážku vnímám osobnostní rysy jako je nadřazenost, přetvářka, egoismus, nezáměr spolupracovat a sdílet informace o rodinách.“

Tyto nesympatie mohou způsobit vážný problém v komunikaci i celkové spolupráci dvou pracovníků. To může být velký problém, protože v takovém případě jde především o pěstounskou rodinu a dítě.

Jako další problém spatřují participanti v nedostatečné komunikaci a nemožnosti komunikace či osobního setkání kdykoliv je to potřeba.

P1: „Osobní setkání v případě potřeby a komunikace případných problémů co nejdříve, tedy v počáteční fázi.“

P4: *„Nedostatečná komunikace, občas se stává, že informace nejsou sdíleny včas. Nebo se nepředají vůbec.“*

Jako poslední aspekt, který podle participantů znesnadňuje spolupráci je, že chybí včasný zásah. Jsou případy, kdy není nebo selhala prevence a problém zašel až příliš daleko.

P3: *„Snažit se o prevenci a nenechat případný problém v rodině dojít až do krajní situace.“*

7 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ DAT

Ve výzkumu jsme zjišťovali pohled klíčových pracovníků doprovázejících organizací na jejich spolupráci se sociálními pracovníky na OSPOD. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit a popsat, jak sociální pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci s pracovníky OSPOD. Zvolili jsme další tři dílčí cíle. V prvním jsme se zajímali o to, jak probíhá spolupráce mezi doprovázejícími organizacemi a OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Dalším dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, jaké formy spolupráce volí pracovníci doprovázejících organizací s pracovníky OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Posledním dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, s jakými dilematy se při řešení kontaktů s biologickými rodiči pracovníci setkávají.

Výzkum ukázal, že spolupráce doprovázejících organizací a OSPOD je opravdu nezbytná. Každá instituce dělá něco trochu jiného, ale vzájemně se doplňují. Všichni participanti se shodli, že spolupráce probíhat musí. Klíčoví pracovníci vnímají spolupráci s OSPOD jako nezanedbatelnou součást práce s pěstounskými rodinami. U některých otázek se odpovědi příliš nelišily, zejména proto, že se jedná o předem dané postupy například v jakých oblastech s OSPOD spolupracují. Byly i otázky, u kterých se odpovědi lišily, přes to, že se jedná o pracovníky jedné organizace. Tím se nám ukazuje jedinečnost každého člověka a každého případu.

Zásadní zjištění bylo to, jak se liší přístup na problematiku pěstounské péče, zejména na kontakty s biologickými rodiči. Dle výpovědí participantů pracovníci OSPOD postupují podle zákona. Naopak klíčoví pracovníci doprovázejících organizací se drží lidské stránky úhlu pohledu a postupují tak, aby situace byla příjemná zejména pro dítě. OSPOD se ve většině případů striktně drží práva dítěte na kontakt s biologickým rodičem a to za každou cenu. Zato pracovníci DO, kteří jsou s dítětem v častějším kontaktu než pracovník OSPOD, ví, jaký dopad takový kontakt může mít a drží se toho, že ne ve všech případech může být kontakt pozitivní a přínosný.

Zajímavým zjištěním bylo, jak moc důležité jsou pro klíčové pracovníky dobré vztahy s pracovníky OSPOD. Většina z nich uvedla, že osobní sympatie jsou základ kvalitní spolupráce, s čímž musíme jen souhlasit. Většina participantů, uvedla, že mají s pracovníky pozitivní vztahy, i když mají na nějaké situace odlišný názor, vše vyřeší diskuzí a argumentací. Někteří participanti ale uvedli, že mají s pracovníky OSPOD i špatné zkušenosti, zejména v tom, že se pracovník OSPOD choval vůči němu povýšeně.

Velmi pozitivním zjištěním je to, že každý participant uvedl, že má nějakou formu podpory, v případě nejasností, dilemat či problémů. Většina uvedla, že případný problém může řešit s kolegou či vedoucím. Častá je také podpora psychologa. Klíčoví pracovníci své problémy řeší na poradách či supervizích. Toto zjištění považujeme za velmi kladné, protože podpora je důležitá pro prevenci syndromu vyhoření. A také tím, že klíčový pracovník probere svůj problém či nejasnost s někým jiným, získá i jiný úhel pohledu, který mu může pomoc se snadněji rozhodnout.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit a popsat, jak sociální pracovníci doprovázejících organizací vnímají spolupráci s pracovníky OSPOD. V návaznosti na hlavní výzkumný cíl jsme zvolili tři dílčí výzkumné cíle. První dílčí výzkumný cíl se zaměřuje na průběh spolupráce mezi doprovázejícími organizacemi a OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. Ve druhém dílčím výzkumném cíli jsme zjišťovali, jaké formy spolupráce volí pracovníci doprovázejících organizací s pracovníky OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči. V posledním dílčím výzkumném cíli jsme zjišťovali, s jakými dilematy se při řešení kontaktů s biologickými rodiči pracovníci setkávají.

V teoretické části práce jsme se věnovali teoretickému základu, který jsme následně využili i pro praktickou část. První kapitola byla věnována konceptu náhradní rodinné péče a především pěstounské péči. Ve druhé kapitole jsme si představili OSPOD, jeho činnost i sociálního pracovníka a také, jak souvisí práce OSPOD s pěstounskou péčí a doprovázející organizací pro pěstounské rodiny. Třetí kapitola byla věnovaná doprovázejícím organizacím, vymezili jsme si jejich činnost, nabízené služby a klíčového pracovníka. V této kapitole jsme se podívali i na Etický kodex sociálních pracovníků a na dilemata, se kterými se mohou potýkat. V poslední kapitole teoretické části jsme si rozebrali kontakt dětí v pěstounské péči s biologickými rodiči, vymezili jsme si typy kontaktů, legislativní rámec, ale také to, že i když má dítě právo se s rodiči vídat, ne vždy je pro něj vhodné a prospěšné.

V praktické části jsme se věnovali výzkumu. Kromě běžných metodologických náležitostí výzkumu jako je výzkumný cíl, problém, výzkumná otázka a výzkumný soubor, zde najdeme především analýzu a interpretaci získaných dat. Pro výzkum jsme zvolili kvalitativní pojetí, které nám pomohlo prozkoumat tuto problematiku více do hloubky. Data jsme získali pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který jsme dělali se šesti klíčovými pracovníky doprovázející organizace.

Z výzkumu nám jednoznačně vyplynulo, že spolupráce OSPOD a doprovázejících organizací je opravdu důležitá a nezbytná pro plynulý průběh pěstounské péče. Každá z institucí dělá svoji práci a vzájemně se doplňují. Větší rozdíly panují v názoru na kontakt s biologickou rodinou, kdy OSPOD se striktně drží zákona a práva dítěte být v kontaktu s rodičem, zatímco klíčoví pracovníci reagují na rozpoložení dítěte a na to, aby kontakt s rodičem byl v jeho zájmu a byl pro něj opravdu přínosem, nejen aby kontakt proběhl,

protože musí. Pro klíčové pracovníky je také velmi důležité mít kladné vztahy s pracovníky OSPOD, tím se velmi zjednoduší celý průběh spolupráce.

Velmi pozitivním zjištěním je také to, že se klíčovým pracovníkům dostává kvalitní podpora. To, že profese klíčového pracovníka spadá do pomáhajících profesí, ještě neznamena, že by oni pomoc nepotřebovali, spíše naopak. Pouze pracovník, který je sám v dobrém psychickém stavu, může dobře pomáhat ostatním.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

10 let doprovázení pěstounských rodin: sborník článků 2023, 2023. Brno: Sdružení pěstounských rodin. ISBN 978-80-908112-8-7.

BANDIT, Rad; DAVIDOVÁ, Ivana; MACUROVÁ, Martina a OPATRŇÝ, Michal, 2015. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Sešit sociální práce. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-089-1.

BICKOVÁ, Lucie, 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. ISBN 978-80-904668-1-4.

BUBLEOVÁ, Věduna; VÁVROVÁ, Alena; VRÁNOVÁ, Lucie a FRANTÍKOVÁ, Jana, 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-01-2. Dostupné také z: http://www.nahradnirodina.cz/informace_o_nahradni_rodinne_peci_ke_stazeni.html.

Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR, 2018. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. ISBN 978-80-907053-2-6.

HENDL, Jan a REMR, Jiří, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.

KOCOURKOVÁ, Jana a ČERNÁ, Ria, 2018. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Chrudim. ISBN 978-80-904801-5-5.

KOPŘIVA, Karel, 2000. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-429-X.

LEXOVÁ, Jana; PAZLAROVÁ, Hana; ŠTOKROVÁ, Terezie a MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Sborník dobré praxe: Kazuistiky z náhradních rodin*. Asociace náhradních rodin České republiky. ISBN 978-80-905600-0-0.

Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany: pro pověřené osoby podle § 48 odst. 2 písm. d) až f) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 2014. Praha: MSPV. ISBN 978-80-7421-097-6.

MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana, 2014. *Podpora rodiny: Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana, 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí*. Praha: Karolinum. ISBN 978 80 246 3336 7.

MATOUŠEK, Oldřich, 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.

NOVÁK, Zbyněk, 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. GRADA. ISBN 978-80-247-1788-3.

PATOČKOVÁ, Lenka; KUBICOVÁ, Karolína a NOVOTNÁ, Adéla Bodo, 2019. *Klíčovou dírkou, aneb, Jak se orientovat v procesu provázení pěstounských rodin*. Praha: Powerprint. ISBN 978-80-7568-161-4.

PAZLAROVÁ, Hana, 2016. *Pěstounská péče: Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1020-7.

Pěstounství je profese, 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-115-7.

REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Sociologie. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.

Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015. Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-103-4.

SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ, 2013. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3821-4.

SYCHROVÁ, Adriana, 2015. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Monographica. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. ISBN 978-80-7395-955-5.

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-120-1.

VÁVROVÁ, Soňa, 2012. *Doprovázení v pomáhajících profesích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0087-1.

VRTBOVSKÁ, Petra, 2011. *Kuchařka od Natamy: příběhy z praxe a metodické listy pro moderní práci v oboru náhradní rodinné péče*. Praha: Natama. ISBN (Brož.).

Internetové zdroje

BUBLEOVÁ, VĚDUNA; VÁVROVÁ, ALENA; FRANTÍKOVÁ,, JANA a VANČÁKOVÁ, MARTINA, 2009. *PRŮVODCE NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČÍ*. Online. 4. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/pruvodce-nahradni-rodinnou-peci.pdf>. [cit. 2025-01-29].

Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR. Online. [cit. 2025-02-08].

Formy náhradní rodinné péče, 2023. Online. In: . 1. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>. [cit. 2025-01-12].

Formy NRP. Online. In: Virtuální knihovna NRP. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/formy-nrp/>. [cit. 2025-01-20].

Jak doprovázíme pěstounské rodiny. Online. In: Rozum a cit. Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/jak-doprovazime-pestouny/>. [cit. 2025-01-20].

Kontakt s biologickou rodinou. Online. In: . Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/kontakt-s-biologickou-rodinou/>. [cit. 2025-01-29].

MANUÁL PROVÁZENÍ PĚSTOUNSKOU PÉČÍ, 2020. Online. Děti patří domů. Dostupné z: https://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/2020/10/Manual-provazeni-pestounskou-peci.pdf?utm_source=chatgpt.com. [cit. 2025-01-29].

METODIKA Doprovádění pěstounských rodin, 2017. Online. In: . Dostupné z: <https://www.pestouni.cz/wp-content/uploads/2019/05/Metodika-doprov%C3%A1zen%C3%AD-p%C4%Bstounsk%C3%BDch-rodin.pdf>. [cit. 2025-01-29].

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Online. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-uhradu-potreby-ditete>. [cit. 2025-01-15].

Poručenství aneb kdo se postará o vaše děti, když vy nemůžete, 2024. Online. In: . 11. 9. 2024. Dostupné z: <https://www.pravoprovsechny.cz/clanky/porucenstvi-aneb-kdo-se-postara-o-vase-deti/>. [cit. 2025-03-13].

PRÁVNÍ A FINANČNÍ ASPEKTY DOPROVÁZENÍ PĚSTOUNSKÝCH RODIN. Online. Praha. Dostupné z: <https://valika.cz/wp-content/uploads/2014/05/pravni-a-financi-aspekty-doprovazeni.pdf>. [cit. 2025-01-22].

SEMERÁDOVÁ, Monika; ČERNÁ, Ria a ZACHAŘOVÁ, Barbora, 2013. *Metodika doprovázení Podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče*. Online. Dostupné

z: https://www.centrumpodpory.cz/soubory/metodiky/Amalthea_Metodika_doprovazeni.pdf. [cit. 2025-01-29].

Směrnice o náhradní péči o děti, 2009. Online. In: . Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Umluvy/deti/Smernice_OSN_o_nahradni_rodinne_peci.pdf. [cit. 2025-02-17].

Středisko náhradní rodinné péče [online]. Dostupné z: <https://nahradnirodina.cz/o-nahradni-rodinne-peci/adopce-neboli-osvojeni/>

Úřad práce ČR, 2025. Online. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/odmena-pestouna1>. [cit. 2025-01-15].

Legislativa

ZÁKON č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cz/2012-89>

ZÁKON č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cz/2006-108>

ZÁKON č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cz/1999-359>

Zahraniční zdroje

ALLEN, Karen, 2012. *What Is an Ethical Dilemma?* Online. Dostupné z: https://www.socialworker.com/feature-articles/ethics-articles/What_Is_an_Ethical_Dilemma%3F/. [cit. 2025-02-27].

BROWNE, Kevin a MULHEIR, Georgette, 2007. De-institutionalising and transforming children's services. A Guide to Good Practice. Online. In: . University of Birmingham. Dostupné z: <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/5995.pdf>. [cit. 2025-02-13].

MIRON, Devi, et al. Whose rights count? Negotiating practice, policy, and legal dilemmas regarding infant–parent contact when infants are in out-of-home care. *Infant mental health journal*, 2013, 34.2: 177-188.

PERRY, B. D.: Childhood Experience and the Expression of Genetic Potential: What Childhood Neglect Tells Us About Nature and Nurture. Houston, TX, USA, 2002

Placement of Children With Relatives, 2013. Online. In: . Dostupné z: <https://nahradnirodina.cz/wp-content/uploads/2023/03/Placement-of-children-with-relatives.pdf>. [cit. 2025-01-16].

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Částky příspěvku na úhradu potřeb dítěte u dětí závislých na pomoci jiné osoby (platné k 1. 3. 2025)	21
Tabulka 2 Dlouhodobí pěstouni – Zprostředkovaná pěstounská péče (platné k 1. 3. 2025).....	22
Tabulka 3 Pěstouni na přechodnou dobu – Zprostředkovaná pěstounská péče	22
Tabulka 4 Nezprostředkovaná pěstounská péče – Příspěvek při pěstounské péči.....	23
Tabulka 5 Údaje o výzkumném souboru	47
Tabulka 6 Kódy a kategorie	49

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

atd. a tak dále

č. číslo

DO doprovázející organizace

IPOD Individuální plán ochrany dítěte

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

Např. například

NRP náhradní rodinná péče

OSPOD Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PP pěstounská péče

PPPD pěstounská péče na přechodnou dobu

Sb., Sbíрка zákonů

SPOD Sociálně-právní ochrana

Tzv. takzvaný

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky do rozhovoru

Příloha P II: Ukázka zakódovaného rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU

1. Jakým způsobem spolupracujete s OSPOD?
2. Popište mi Vaši spolupráci s OSPOD?
3. Popište mi konkrétní příklady, na čem spolupracujete?
4. Jak a kde spolupráce probíhá?
5. Jak nahlížíte na spolupráci s OSPOD?
6. V čem vidíte konkrétní smysl této spolupráce?
7. Co podle Vás spolupráci ovlivňuje nejvíce?
8. Popište mi, jak by probíhala ideální spolupráce s OSPOD?
9. Jaké jsou nejčastější překážky při spolupráci s OSPOD?
10. V čem spočívá podle Vás vaše role při spolupráci s OSPOD?
11. Jak byste popsal/a celkový průběh spolupráce s OSPOD při řešení kontaktů s biologickými rodiči?
12. Kdy a za jakých okolností se OSPOD nejčastěji zapojuje do řešení kontaktů s biologickými rodiči?
13. Jaká je Vaše role v těchto případech?
14. Jaká je role OSPOD v těchto případech?
15. Jak probíhá koordinace mezi Vaší organizací a OSPOD při plánování kontaktů s biologickými rodiči?
16. Kdo a co obvykle rozhoduje o formě a frekvenci kontaktu?
17. Jaké volíte při spolupráci metody?
18. Co Vám spolupráci s OSPOD usnadňuje?
19. Jakým způsobem nejčastěji komunikujete s pracovníky OSPOD? (Proč zrovna takto?)
20. Jak řešíte situace, kdy dochází k nejasnostem nebo rozdílným názorům mezi OSPOD a Vaší organizací?

21. Máte zkušenosti s případovou konferencí? Pokud ano, jaká je podle Vás její role při řešení kontaktů s biologickými rodiči?
22. Co ovlivňuje, zda budou kontakty s biologickou rodinou probíhat?
23. Jakým způsobem společně plánujete, jak bude kontakt dítěte s biologickými rodiči probíhat?
24. Stává se, že se názory pracovníků OSPOD a doprovázející organizace liší ohledně kontaktu s biologickými rodiči? Pokud ano, v čem se liší? Jak to řešíte?
25. Jak postupujete, když se zájem dítěte liší od přání biologických rodičů?
26. Setkali jste se s tím, že rozhodnutí OSPOD bylo v rozporu se zájmem dítěte? Popište mi to.
27. Máte nějakou podporu (např. supervize, konzultace) při řešení nejasností, dilemat nedorozumění?

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA ZAKÓDOVANÉHO ROZHOVORU

Výzkumník: Jakým způsobem spolupracujete s OSPOD?

Dotazovaný: Naše spolupráce s OSPOD je pravidelná, protože společně zajišťujeme, aby bylo o dítě v pěstounské péči postaráno co nejlépe. MÁME STEJNÝ CÍL Jako klíčový pracovník jsem prostředníkem mezi pěstounskou rodinou a institucemi, včetně OSPOD. Předávám informace o situaci dítěte, účastním se případových konferencí a pomáhám při řešení krizových situací. OSPOD je zodpovědný za sociálně-právní ochranu dítěte, zatímco moje role spočívá v podpoře pěstounů, aby mohli svou péči vykonávat co nejlépe.

VYMEZENÍ ROLÍ

Výzkumník: Popište mi Vaši spolupráci s OSPOD?

Dotazovaný: Spolupráce probíhá na více úrovních. Jsme v pravidelném kontaktu PRAVIDELNOST a vyměňujeme si informace VZÁJEMNÁ VÝMĚNA INFORMACÍ o dítěti a jeho vývoji. Minimálně jednou za půl roku, posílá doprovázející organizace na OSPOD souhrnné zprávy o průběhu pěstounské péče. Pokud se objeví nějaký problém – například dítě prochází krizovým obdobím, je třeba řešit školní docházku nebo kontakt s biologickou rodinou – společně hledáme vhodné řešení MÁME STEJNÝ CÍL. OSPOD také rozhoduje o právních aspektech pěstounské péče, například o možném návratu dítěte k biologickým rodičům nebo změně péče. VĚTŠÍ PRAVOMOCE Já jako klíčový pracovník se zaměřuji především na podporu pěstounů – pomáhám jim s administrativou, organizuji vzdělávání a nabízím jim konzultace k výchovným problémům. Na druhé straně OSPOD sleduje, zda je vše v souladu se zájmy dítěte a s právními normami. VYMEZENÍ ROLÍ

Výzkumník: Jak nahlížíte na spolupráci s OSPOD?

Dotazovaný: Spolupráce s OSPOD je nezbytná, bez ní by pěstounská péče nemohla fungovat tak, jak má. OSPOD je zákonný garant ochrany dítěte, my zase poskytujeme podporu pěstounům. V ideálním případě se vzájemně doplňujeme a pracujeme na stejném cíli a to aby dítě vyrůstalo v bezpečném, stabilním a podnětném prostředí. NUTNOST SPOLUPRÁCE

Samozřejmě někdy může být komunikace náročná, například když máme rozdílný pohled na některé kroky. OSPOD často pracuje na základě zákona a obecně platných pravidel, zatímco já vidím konkrétní potřeby dané rodiny a dítěte. ZÁKON VS LIDSKOST

Výzkumník: V čem vidíte konkrétní smysl této spolupráce?

Dotazovaný: Hlavní smysl vidím v zajištění nejlepšího možného prostředí pro dítě.

Spolupráce také může pomáhat cítit se dětem bezpečně. Mají někoho, kdo sleduje jejich potřeby. Pokud je spolupráce nastavena dobře, tak pěstouni mají podporu z více stran a nejsou na problémy sami. Pokud je to vhodné, tak i podpora biologické rodiny. Mohou být vedeni k tomu, aby se jednou mohli o dítě znovu postarat...pokud to jde. **DĚLÁME TO SPOLEČNĚ** Celkově vzato, pokud funguje dobrá spolupráce mezi OSPOD a doprovázející organizací, pěstounská péče se stává skutečně smysluplnou a efektivní. Ale musí tato spolupráce fungovat. **NUTNOST SPOLUPRÁCE**

Výzkumník: Co podle Vás spolupráci ovlivňuje nejvíce?

Dotazovaný: **Kvalitní komunikace.** Pokud mezi námi a OSPOD probíhá otevřená a férová komunikace, je spolupráce funkční. Když ale dojde k nedorozumění nebo rozdílným přístupům, může to být komplikované. **OTEVŘENÁ A FÉROVÁ KOMUNIKACE**

Bohužel pracovníci OSPOD mají často velké množství případů a nemají kapacitu se každému věnovat individuálně. To může vést k prodlevám a zhoršení spolupráce.

PŘETÍŽENOST PRACOVNÍKŮ OSPOD

Podpora pěstounů. Pokud pěstouni cítí, že je jim poskytována dostatečná podpora ze strany OSPOD i doprovázející organizace, lépe zvládají svoji roli a vše funguje plynuleji. **MÁME STEJNÝ CÍL**

Tak nějak podobný pohled na práci a problémy. Když to „lidsky“ vidíme stejně, je to vždy lepší. **ZÁKON VS LIDSKOST**

Výzkumník: Jaké jsou nejčastější překážky při spolupráci s OSPOD?

Dotazovaný: **Byrokracie.** Přetížení pracovníků OSPOD, protože mají prostě moc rodin a případů. **PŘETÍŽENOST PRACOVNÍKŮ OSPOD** **Rozdílné pohledy na potřeby dítěte –** někdy se můžeme lišit v názoru na to, co je pro dítě nejlepší. **Třeba rychlost návratu k biologickým rodičům, kontakty s biologickou rodinou.** **JINÝ NÁZOR**

Výzkumník: V čem spočívá podle Vás vaše role při spolupráci s OSPOD?

Dotazovaný: **Jsem prostředník mezi pěstounskou rodinou, dítětem a OSPOD** **PROSTŘEDNÍK MEZI PĚSTOUNY, DÍTĚTEM A OSPODEM**